

Село П'ютятинці

КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ТА ЦЕРКОВНА

ХРОНІКА

Рочестер

1966
diasporiana.org.ua

США

СЕЛО ПУТЯТИНЦІ

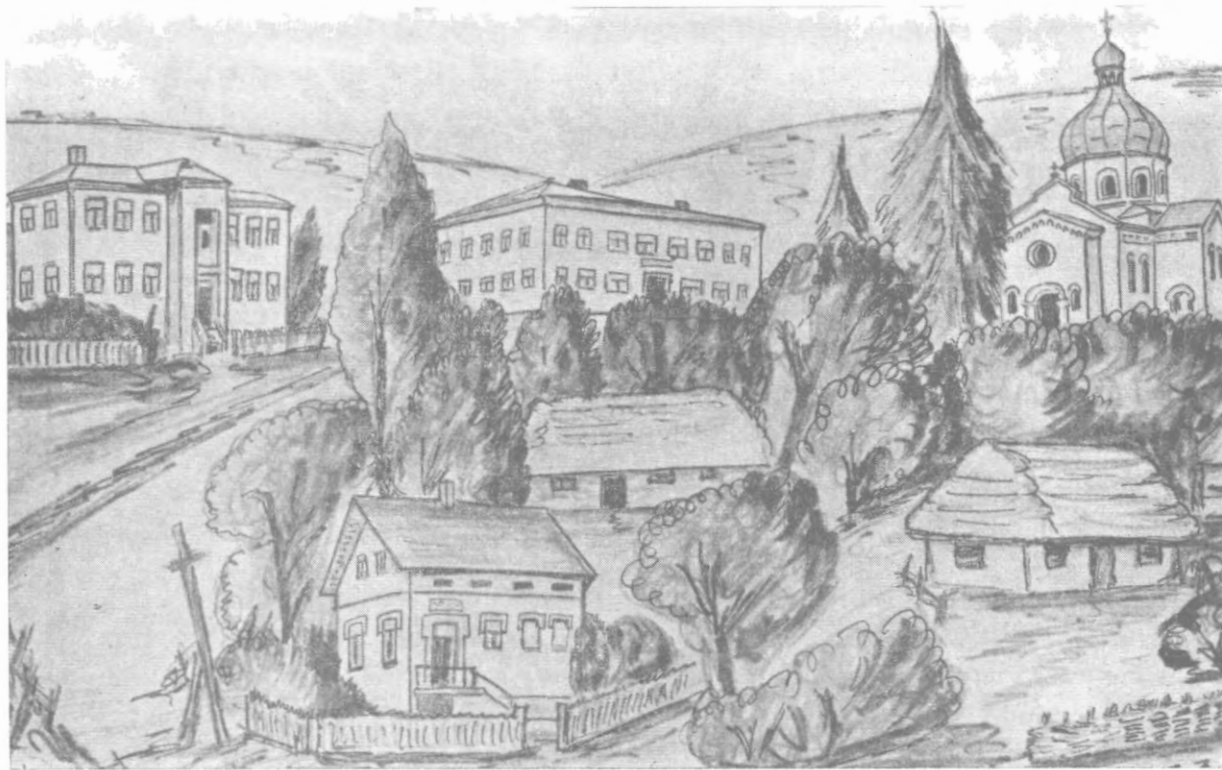
**КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ТА ЦЕРКОВНА
ХРОНІКА**

НАРИС

VILLAGE OF PUTIATYNCI

**CRONICLE OF
CULTURAL, EDUCATIONAL AND RELIGIOUS LIFE**

S K E T C H

Частина краєвиду села Путятинці.
A sketch of the terrain of the village of Putiatynci

Всі права застережені

**Видано заходами Комітету бівших мешканців
села Путятинців у Рочестер, США**

**Published by the Committee of Village Putiatynci
in Rochester, U.S.A.**

ПЕРЕДМОВА

На одних сходах колишніх жителів села Путятинець виринула думка написати й випустити друком короткий нарис культурно-економічного життя рідного села. Ці колишні путятинецькі жителі, хоч відділені від рідної землі фізично, залишилися постійно, наскільки на це обставини дозволяли, в духовному зв'язку з селом. В різному часі і для різних точно окреслених потреб, що виринали в зв'язку з воєнними лихоліттями на наших землях, вони організували в Рочестері Комітети з метою полагоджувати найпекучіші вимоги часи, допомагати Путятинцям. Матеріальна допомога мала теж моральний вплив на населення села. Вона породжувала духовий підйом і заохочувала до праці ширші круги селян. Таким чином допомогова акція заокеанських братів була в тісному пов'язанні з культурно-економічними процесами на рідних землях.

Первісний задум випустити цей нарис друком була можливість здійснити завдяки тому, що наша пам'ять зберегла дещо з оповідань старших людей, а також на підставі переказів передвоєнних емігрантів і відомостей від найновішої іміграції. Серед цих останніх треба відмітити директора школи, п. Данила Квасницю і п. Михайла Єйну, що провели поважну частину свого життя в рідному селі. Те, що цей нарис являється зведенням в одне ціле інформаціями ширшого круга людей, вважаємо додатньою його сторінкою. Від'ємною його прикметою є відсутність будь-яких писаних, джерельних матеріалів із рідних земель. Є підстави сумніватися, чи такі матеріали там залишилися. В давніх часах ніхто записок не робив, а все, що залишилось було з новіших часів, сучасний окупант дбайливо винищує.

Спільною рисою всіх окупацій, що від віків по-неволюють наш нарід, є національно-політичний гніт і економічний визиск. Це особливо слідне в селі. Ролю колишнього капіталістичного визиску панів перебрала на себе під сучасну пору держава, що віднявши землю від селян, перетворила їх на чорних робітників. Не зважаючи на величезний зовнішній тиск, село не піддавалося і шукало шляхів для національно-культурного й економічного піднесення колись і, хочемо вірити, що воно це робить тепер.

Віддаючи наш скромний розміром і змістом нарис у руки тих, що залишили рідне село більше, ніж півстоліття тому, їхніх дітей, що тільки чули оповідання про село, як теж повоєнних імігрантів, — хочемо вірити, що він своє обмежене завдання інформатора в якійсь мірі здійснить.

Василь Іванців

ТОПОГРАФІЯ СЕЛА ПУТЯТИНЕЦЬ

Наше рідне село Путятинці є віддалене від міста Рогатина на два кілометри. Село розляглося в гарній околиці. Більша частина господарських будинків поставлена на рівному ґрунті, всі інші побудовані на горбковатому терені. По самій середині села є велика площа громадської сіножати, що літньою порою прикрашала село килимом зелених трав. Крізь село протікають дві річки. Більша річка має джерело в селі Подусівна і перепливає крізь села: Стратин, Дібринів, Переліски, Пуків і наше село, потім вливається до Гнилої Липи. Менша річка виходить з джерел села Путятинець і вливається до більшої. Завдяки тому, що вода в цій річці дуже чиста, жінки ходять до неї прати білля.

Село просікають чотири головні дороги. Одна веде крізь село Бабинці до міста Рогатина, друга — до сіл Пуків і Данильче, третя — до Жовчова і четверта — до Лучинець і Бабухова. Село Путятинці межує своїми ґрунтами з згаданими селами, як теж із селами Уїзд і Вербилівці. Головні вулиці села мали назви: Горішня, Шевська, Двірська і Млинська. Кілька малих вулиць, що не мали ніяких офіційних назв, були знані з прізвищ господарів, що при тих вулицях мешкали.

ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН СЕЛА

Кажуть, що наше село, як теж Вербилівці, Лучинці і Бенківці, є дуже давні. На підставі записів у метрикальних книгах можна твердити, що в початках існування село було дуже мале. Воно нараховувало всього 18 господарств і не більше 80 душ населення. Під сучасну пору воно нараховує 2,000 душ з лишком.

Цих 18 початкових господарств скупчувалися в теперішній середині села. В тому часі кожне господарство мало по цілому ґрунті, тобто по 24 морги поля. Збігом часу, внаслідок приросту населення, ґрунт ділили на дрібні кусні поля. Хто мав велику родину, тому не вистачало поля до поділу. За статистикою з 1912-ого року, на кожного гоподаря припадало тільки два з половиною морги поля. Декому доводилось переживати важкі часи.

Заробіткової праці не було, хіба тільки в пана на полі за дуже мізерну заплату. В часі жнив люди були примушені найматися жати за 12-ий, або 13-ий сніп. Доводилось важко працювати женцям у часі жнив, а користі з цього було мало. Деякі селяни, що мали власні коні, промишляли фірманками, тобто перевозом всякого краму з місцевости до місцевости, бо в той час не було ще залізниці в наших околицях. Найбільше везли збіжжя до млинів, а звідти везли назад муку. Парові млини були в Демю і Залванові. Їздили теж у далеку дорогу, перебуваючи поза домом і по кілька неділь.

Такий стан тривав аж до часу побудови австрійською державою залізниці Ходорів — Рогатин — Підвисоке. Перевіз залізницею був скорий і дешевий. Під час будови залізничного шляху багато мужчин дістали були працю, але це був тільки тимчасобий заробіток. Декому пощастило дістати постійну працю при залізниці, як казали — «при партії», але таких було не більше 6 чоловіків. Коли поляки окупували наші землі, то вони приневолювали наших працівників переходити на римо-католиків. З конечности, задля вдержання праці, дехто віддавався тискові.

Деяка змога заробітку була пізніше при регуляції Гнилої Липи. Старші люди пригадують собі, що вода Гнилої Липи була мілка і плила кривульками. Саме тому вона часто, а найбільше весняною порою, виходила з берегів і заливала сіножати. Щоб забезпечитись перед виливами, люди поглиблювали її русло й вирівнювали її біг. Але це мало теж відемний наслідок. Давніше ви-

ливи значно підвищували врожай сіна, а тепер, не було виливів, і урожай піднепадав.

У нашому селі пан мав горілчаний завод. Завдяки тому невелика кількість мужчин мала працю або при самій продукції алькоголю, або при годівлі волів брагою. Хто мав коні, міг заробити дещо на доставі дров до заводу з Великого ліса.

Ось так недостача одного поля, що з приростом населення з року в рік зменшувалася, надмір робочих рук на селі і брак можливості заробітків були тими чинниками, що змушували наших селян покидати рідні землі й виїздити головно в Америку.

Ще перед першою світовою війною існувала в нашому селі збіжева комора, або так зв. Банк. Завданням того Банку було позичати селянам збіжжя до часу нового збору. Після жнив довжник мав повернути не тільки повну кількість позиченого зерна, але й відповідну надвижку, що була умовленим і нарахованим заздалегіть процентом. Зерно можна було позичати в кожній порі року, але селяни позичали збіжжя переважно на переднівку, в час найбільшої потреби.

Освітня робота в читальнях створювала теж корисне підложжя для розвитку кооперації. Закуп і збут усіх сільсько-господарських продуктів і живих тварин відбувався організовано через кооперативу. Таким чином відпадала потреба посередників і кооперації мала змогу платити селянам вищі ціни. Шляхом виміни сільсько-господарських продуктів селяни мали змогу набувати на місці в кооперативі найконечніші промислові вироби. Збігом часу кооператива ставала найважливішим і дуже часто самотнім торговельним центром села. Слідом за коршмами мусіли зліквідуватись теж чужинецькі приватні крамниці. В останніх часах перед другою світовою війною наш нарід піднявся до високого культурно-економічного рівня. Але всі ці здобутки знівечила друга світова війна.

ПОБУТОВІ ВІДНОСИНИ

В селі ще десь-не-десь можна було бачити стародавні хати дуже простої будови. Ставили їх так, що закопували чотири угольні стовпи, основу стін плели з хворосту, наче пліт, а потім обліплювали їх знутри і ззовні глиною. Дах покривали соломкою, або трошею. В новіших часах почали вже будувати більш модерні хати з цегли, а покривали їх черепицею, або навіть бляхою. Великі вікна в тих хатах, просторі кімнати з дерев'яними підлогами мали не тільки гарний вигляд, але й мали вплив на здоров'я мешканців.

У початках поселення тодішні мешканці села користувались тільки однією громадською криницею, звідки брали воду для домашніх потреб. Загально називали її «Головковою криницею» тому, що була положена біля його огорода. Вода в тій криниці була дуже чиста і здорова. Збігом часу, коли село розросталося і було задалеко носити воду, люди почали копати криниці на своїх обійстях. Цікавий випадок трапився в часі копання першої криниці в загороді Федора Кучмія. Коли викопали кілька метрів углибину, натрапили на джерело з дуже сильним тисненням води. Вода витрискувала з такою силою, що селяни лякалися можливості заливу села і тому поспішно засипали назад яму, придавивши таким чином тиснення води.

На самій середині села стояв невеликий громадський дім, у якому приміщувалася громадська канцелярія і сільський арешт. Колись на наших селах існували громадські суди, що розглядали деякі малі провини і спори без жадних коштів на місці. Присуджені до покарання відбували кари в арешті. Якщо хтось із підсудних не годився на громадський суд, справа переходила до урядового суду, але тоді вже були кошти, інколи великі, бо адвокати зумисне протягали справу, щоб таким чином збільшити кошти. Бували випадки, що два вперті сусіди процесувалися за кусничок землі так довго, аж кошти процесу перевищували вартість тієї землі.

ЦЕРКВА І РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ

В одному кінці тодішнього села від заходу стояла невелика дерев'яна церква, а біля неї старинний цвинтар з похиленими десь-не-десь від старости хрестами. Цвинтар перетривав імовірно кількасот років. Напевно вимерло й покоління споріднених з похованими на цвинтарі, бо ніхто гробами не піклувався і хрестів не поправляв.

Підчас копання фундаментів під нову церкву, викопували багато людських костей, що їх перевозили й загребували на новому цвинтарі.

За панщизняних часів і ще навіть після них, наш нарід у селах не проявляв ніякого духового й культурного життя. Одиноким центром духового життя була церква. Особливою радістю й духовим піднесенням визначалися Великодні свята, коли протягом трьох днів дівчата і хлопці виводили гаїлки, а старші придивлялися. З неменшим торжеством і на radoшах зустрічали люди Різдво Христове. Тоді гамірлива молодь ходила від хати до хати з колядою. Зелені свята були навіяні чаром весни. Тоді йшли люди з священиком і процесією в поле. Священик благословив зелені поля, а люди просили Бога, щоб хоронив плоди від граду й тучі.

Після скасування панщини скрізь по селах, включно з нашим, селяни будували пам'яткові фігури свободи. Пам'ятний день 16-го травня 1848 року, день офіційного знесення панщини, відзначали в нашому селі кожного року процесійним походом до фігури свободи, де священик відправляв Молебен. У той святковий день люди не працювали. З бігом часу нам'ять про панщизняні часи завмірала в народі. Святковий день непомітно зник.

КУЛЬТУРНО-ОСВІТНА ПРАЦЯ

Весна народів, що була наслідком скасування панщини в австро-угорській імперії, свіжим подухом волі огорнула широкі народні маси в Галичині. Під впливом Руської Трійці, а в головній мірі пробудника Галицької

Землі, о. Маркіяна Шашкевича, почав ширитися по наших селах культурно-освітній рух. Скрізь по селах організувалися читальні «Просвіти». В нашому селі Пуятинцях першу читальню збудовано в 1894-ому році. Громаді трапилася нагода купити будинок від держави. На іншому місці цієї книжечки є мова про будову залізниці Ходорів — Підвисоке. Для робітників, що працювали при будові, держава була побудувала мешкальний барак. Коли будова залізниці була завершена, держава продавала будинок громаді. Таким чином набуто дешево приміщення для читальні, для громадської канцелярії і крамниці.

Годиться згадати, що просвітянський рух по наших селах був явищем цілком новим, бо давніше була заборона організувати такі освітні осередки. Але розбуджування свідомости і ширення освіти серед темних народних мас не було всмак ворожим силам. Завдяки фінансовій підтримці московського царя, почала ширитися серед збаламучених селян язва москвофільства, орієнтація на Москву. Організованим розсадником москвофільства були читальні ім. Михайла Качковського. Наслідки юдиної роботи москвофільських запродавців відчули наші народні маси найдошкульніше щойно з вибухом першої світової війни. Загально відомим є факт, що відступаючи перед напором московського фронту, мадярська армія мстилася на наших селянах, вішаючи на гиляках москвофілів без ніякого суду. Як звичайно в таких випадках буває, гинули й цілком невинні люди. Треба було тільки якісь злобній людині вказати пальцем на здогадного москвофіла, а вже його забрали і, звичайно, сліду по ньому найти ніхто не міг.

Одначе з бігом часу здоровий інстинкт народу і ріст свідомости серед найширших кругів населення перемогли язву москвофільства. Читальні ім. Качковського почали ступнево тратити ґрунт під ногами. В деяких випадках їх перетворювано на читальні «Просвіти», деякі самоліквідувались, ще інші існували тільки на папері. Після першої світової війни це вже були тільки рідкісні

випадки існування читалень Качковського серед широкої мережі читалень «Просвіти».

З вибухом першої світової війни вся культурно-просвітна праця припинилася, громадське життя з ко-
нечности завмерло, бо чоловіки юнацького і середнього віку були змобілізовані в армію. Село Путятинці, що розляглося між двома горами було завжди пригожим для воєнних дій. Ніякий бій не минав села. Таких боїв було аж п'ять. Деякі бої тривали по кілька неділь. На щастя, жертви серед цивільного населення не були великі.

Після закінчення війни настав час лікувати рани. Люди потрохи почали забувати втрати рідних на війні. Жертви війни були великі. Але цікавим є факт, що хоч австрійська війна тривала 4 роки, вона залишила по собі куди менші жертви в людях, ніж відносно коротко тривала українсько-польська війна. Усіх учасників обох воєн із села Путятинець було 93. З цього числа повернулись здоровими або раненими 49, загинули в боях 44. Це були великі втрати для села й особливо болючі для родин.

З бігом часу культурно-освітнє життя села почало знову відживати, прибираючи нові, ширші форми. Поруч читальні «Просвіти», організовано Кружок «Рідної Школи», що мав завдання не тільки збирати фонди на рідне шкільництво, особливо в Рогатині, але й заохочувати селян до поширеної освіти для здібніших дітей в системі Рідної Школи. Завдання Кружків теж організувати дитячі садки по селах на час пільних робіт у жнива.

Опіку над дитячими садками, для передшкільних дітей уважало своїм природним і статутним обов'язком також жіноче товариство т. зв. «Жіноча Громада», що зорганізувалось у нашому селі під впливом загального організованого жіночого руху в Галичині. Це товариство влаштовувало теж курси для поліпшення хатного господарства. Після закінчення курсів відбувався практичний показ набутих умілостей і забава.

По першій світовій війні уряд польський робив труднощі при організації будь-якого товариства. Також діяльність поодиноких товариств натрапляла на постійні перешкоди і переслідування провідних осіб. На всі публичні імпрези треба було мати дозвіл на письмі від староства. На імпрези патріотичного характеру давали дозвіл з великими перешкодами. Часту-густо взагалі забороняли такі імпрези.

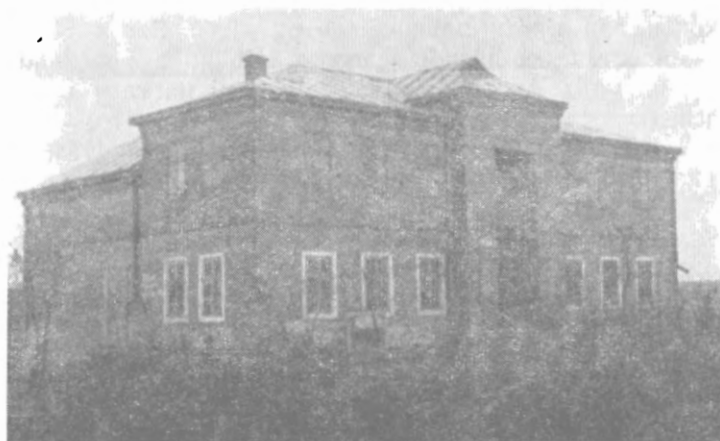
Рівнобіжно з утисками польського уряду супроти нашого народу, що з кожним роком зростали на силі, росла теж свідомість і патріотизм широких народних мас. Яскравим прикладом високої свідомости народу може бути бойкот польського монополю. Без якоїсь виразно організованої акції згори, люди перестали пити горілку й купувати тютюн. Дійшло було до того, що не тільки забави в читальні, але навіть весілля і христини відбувалися без алкоголю. Сумної слави колишні коршмарі мусіли забиратися геть із села.

Одно з весіль в селі Путятинцях 1933
A local village wedding.

Комітет будови "Нар. Дому в Путятинцях
Members of the committee of the National Home
in Putiatynci

"Нар. Дім" в Путятинцях
National Home in Putiatynci

Громадська свідомість і організованість села проявилася також при нагоді будови Народного Дому. Задум будувати дім селяни постановили здійснити власними силами і власними будівельними матеріалами. Тільки тоді, коли потрібних матеріалів у селі не було, купували їх у місті. Найважливішим будівельним матеріалом була цегла. Вона була теж коштовна. Тому селяни побудували цегольню в селі і самі виробляли цеглу. Спершу цегольня була мала, але з часом її побільшили. Виріб цегли власними силами дуже здешевлював кошти, а крім цього селяни почали виробляти цеглу для власних потреб, на будову приватних домів.

ШКІЛЬНА ОСВІТА В СЕЛІ

Недалеко церкви, через малий потік, була в селі перша школа на Перековках коло Мазурових. Там мешкав дяковчитель і там учив охочих азбуки й читати псалтир. На жаль, його ім'я пішло в забуття. У тих часах, під давньою окупацією польської шляхеччини, не було публичних шкіл на наших землях. Були тільки парохіяльні школи, але й вони були переслідувані й охоплювали тільки малий відсоток дітей. Загал дівчорі виростав без ніякої грамоти. Щойно з переходом Галичини під Австрію і 1772-ому році настали кращі часи, бо після кількох літ свого правління австрійський уряд запровадив систему державного шкільництва, де мова українська була нарівні з польською.

Але це не було всмак польській шляхті, бо вона була проти освіти народних мас взагалі. Різними заходами вона домоглася того, що австрійський уряд відкликав обов'язковість початкового шкільництва по селах. Щойно, коли революційні події перекотилися по Австрії і, внаслідку цих подій, настала «Весна Народів», цісарський уряд зніс панщину в 1848-ому році, проголосив конституцію і завів у монархії демократичні порядки і вільні вибори. З того часу початкове шкільництво стало обов'язковим. Коли настало конституційне зрівнання прав для поневолених Австрією на-

родів, польська зверхність над нашим народом не була вже така наявна і дошкульна, як раніше. Правда, поляки все ще займали високі становища в правлячій верстві, мали вплив на цесаря і не допускали українців до ніяких вищих посад у державі, але з бігом часу конституційні права давали надію на зміну старого ладу. Усе йшло до кращого.

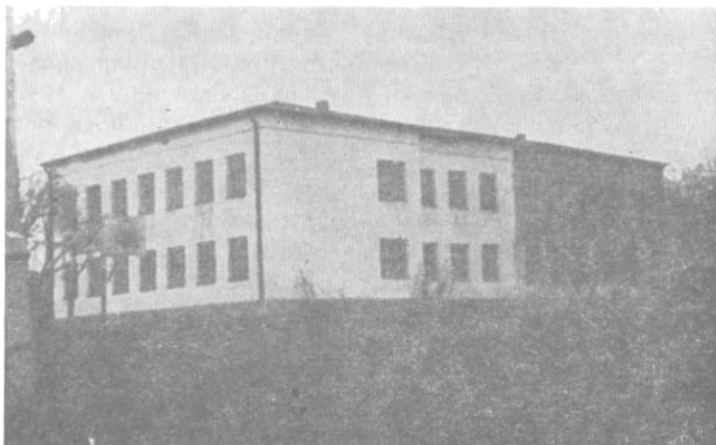
Одначе про початкову школу й навчання дітей у нашому селі в тих часах ми маємо дуже скупі відомості. Серед учителів і монахинь були люди польського походження. Як такі, вони давали перевагу польській мові у навчанні. Навіть молитись учили по-польському, хоч польських дітей у класі не було більше 2-3 душ. Це викликувало невдоволення в громаді, тому селяни гобили заходи в повітовому Інспектораті шкіл, щоб монахинь забрали з села. По довгих інтервенціях їх відкликано з села. До села приділено вчителя, п. Симчину. Він завів нові порядки в школі. Він заохочував батьків, щоб здібніших дітей посилали до Рогатина в гімназію. Завдяки його заохоті, поверх 20 хлопців із нашого села були учнями гімназії. П. Симчина був українським патріотом. Підчас Української Держави в 1918-ому році він був послом при уряді Петрушевича в Станиславові. Коли поляки окупували Галичину в 1920-ому році, його арештували. Була чутка, що його розстріляли.

Підчас польської окупації і після приходу большевиків, управителем школи був п. Гафтар. Крім своєї вчительської праці, він брав живу участь у громадському житті. Був багато разів головою читальні і кілька разів громадським писарем. За його часів громада купила від Гринька Скробача огорода, що прилягав до шкільної землі. На тому ґрунті побудовано в 1938-ому році гарну муровану школу. В новому будинку було 5 шкільних клас, канцелярія школи і мешкання для вчителя.

Коли п. Гафтара перенесено до Рогатина на вищу посаду, то управителем школи став уродженець

Шкільна Рада в селі Путятинцях 1935
School committee of Putiatynci year of 1935

8 класова школа села Путятинець
Elementary school of Putiatynci village

села, п. Квасниця. Але його праця не тривала довго, а саме від 1941 до 1944-ого року, до поновного приходу большевиків. Ще перед першою світовою війною, коли п. Данило Квасниця був студентом, він старався тодішню молодь приєднувати до читальні і організував із них Аматорський Гурток, що дав ряд вистав у селі і в сусідніх селах. Він віддавався своїй праці з любов'ю і виявив режисерський хист. З вибухом першої світової війни він зголосився як охотник до Січових Стрільців, а по скінченні війни і по відбутті фахових курсів, став учителем.

Про сучасний стан шкільництва в нашому селі немає докладніших відомостей. За вістками з листів ми знаємо, що є там 8-класова, т. зв. неповна середня школа. Навчанням дітей займаються 14 учителів, з того 4-ох є уроженцями села Путятинець. До школи добудовано ще 2 класні приміщення. Це вказувало б на великий крок уперед, коли б інші вістки з краю не говорили про сумну дійсність, про факти насильної русифікації.

Знаємо від туристів, що відвідували Україну, як далеко пішов там уперед процес тієї русифікації. Не тільки на вулицях міст, в урядових приміщеннях і фабриках, але там у вищих класах шкіл московська мова стала панівною, розговорною мовою загалу. Це дуже серйозна справа і, поки не пізно, нам треба звернути на це пильну увагу і якимсь способом пробувати тому лихові зарадити. Це дає поважну підставу побоюватись, щоб наш нарід на рідних землях не виродився і не затратив тих гарних прикмет і здібностей, як теж усіх скарбів культури, які він зберігав довгі століття і передавав з покоління в покоління.

СЕЛО ПУТЯТИНЦІ І ЙОГО КОМІТЕТ У РОЧЕСТЕРІ

I

Не було би Комітету села Путятинець в Рочестері, якби не їхали люди з села Путятинець, Рогатин-

ського повіту, за море до Америки, а в більшості до міста Рочестер, Н.Й.

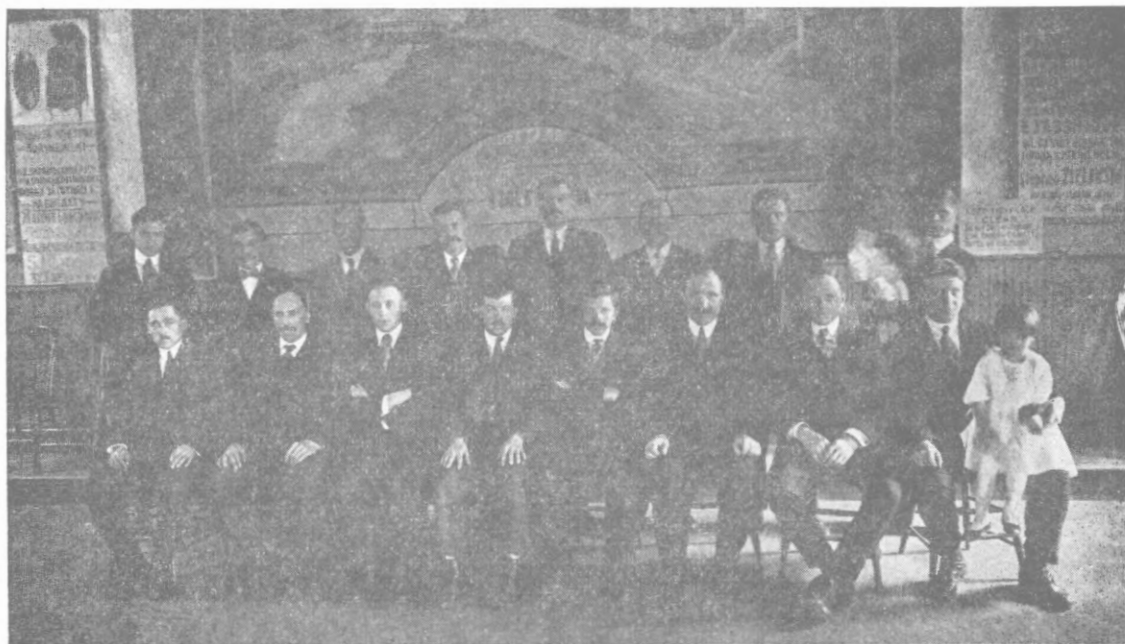
В 1902 році приїхав перший емігрант з села Путятинець — Гринько Пакула. Він перший перекинув міст між Путятинцями та Рочестером, почерез який почали переходити багато інших мешканців Путятинець, а до самого Рочестеру прибуло аж 320 осіб. Не було хати в селі, щоб з неї не виїхав за море один. а то й два члени родини. Вісті приходили до села, що за морем можна доробитися гроша, хоч праця та життя дуже інакше як тамошнє в селі.

Покидали чоловіки жінок, сини батька-матір, дочки йшли у світ за море за кращою долею. Одначе усім світила іскра надії на поворот до рідних Путятинець, щоб за зароблені гроші докупити землиці, побудувати хату та господарські будинки. Усі їхали на рік — два, — три, ніхто не думав залишатися в чужині, мовляв, що попрацює, заробить гроші і повернеться у славі у рідне село, щоб самому зажити в достатках та ще й дітям лишити спадщину.

Що за батіг був, що гнав наш народ у чужину? Село, мов вінок оплетене довкруги чорноземом, що оком трудно доглянути його границь. Земля чорна, маска, родить хліб і всячину. вигодовує худобу, а ті мурашки — люди, що порпаються в землиці і вирощують дари Божі, — вони бідують та шукають праці та заробітків аж ген далеко за морями.

Так, землиці було багато, але вона була поділена несправедливо; половина ґрунтів належала до селян, а друга половина до діди́ча Трусевича. Було тільки кількох господарів, що мали по 10 моргів поля, а решта — то тільки по кілька моргів. Було в селі багато бідаків, які поза хатою і маленьким городом не посідали ніякого поля. Це є той батіг, що гнав за море шукати кращої долі.

В інших селах, де вже не було фільварків, то там люди були заможніші, бо мали більше землиці, яка могла вижити їх та їхню родину. Не раз і не два

Односельчани села Путятинці в Рочестер, Н.Й., 1924 року.
Settlers in Rochester 1924 from the village of Putiatynci

селяни задумувалися та дискутували, як це так сталося, що один чоловік прийшов до посідання такої кількості землі, коли місцеві жителі були голодні на землю і не могли її докупитися?

Другою безпосередньою причиною, що поштовхнула людей із села Путятинець, це вогонь, який майже половину села зпопелив, це сталося у тому самому році, коли перший Гринько Пакула виїхав до Америки. Кажуть люди, що вогонь підложили цигани, які посварилися, чи їх навіть побито в одній хаті, і в тій же хаті по півночі вибух вогонь, який поширився на пів села. Рятункова акція була майже неможлива, бо до того шаліла буря, так, що село Вербилівці, яке один кілометр віддалене від Путятинець, мусіло бути на поготівлі, щоб вітер не заніс вогню на їхні господарства. По пожарі село було дуже прибите, бо асекурації майже ніхто не мав і заробити було нікуди, щоб відбудуватися. Це той другий батіг, що свистав над спинами селян і примусив опускати рідні ниви, згарища і родину та велів йти у невідому сторону шукати заробітку, щоб відбудувати згарища та поліпшити долю собі і своїм дітям.

А як жило наше село взагалі? Вже в 1904 році відпоручники сільської організації 'Сільський Господар' навідувалися до нашого села та вчили людей про кращу обрібку землі, про погної, про плодозмін і це приносило селянам більший урожай, як це бувало передше. Від родичів ми чували, що передше управляли тільки половину ґрунтів, а друга лишалася відпочивати чи інакше самій нагноюватися. Наслідком того голод був частим гостем в хаті, а головню на весну, на переднівку. А тепер стали дорадники села, агрономи, вчили людей модерної обрібки землі. Таким одним із відомих в Рогатинськім повіті агрономом, був пок. Л. Малаховський. В слід за тим почали люди організувати крамницю-склеп, щоб почерез неї можна було купити дешевше товар, в крамниці дати заробіток своєму місцевому селянинові, а дохід, який лишився, розділю-

Церква села Путятинець
Church of Putiatynci village

вати поміж членів крамниці. Досі це було все в чужих руках, а село не мало з того ніякої користі.

Дальшим поступом вперед була молочарня, яку побудував повітовий уряд. Раз, що у тій молочарні були zatrudнені місцеві селяни, а друге, що певна скількість гроша плила в село, усі доставці молока мали постійний дохід за сметанку, бо пісне молоко діставали з поворотом для свого ужитку. Сметанку перерабляли на масло, яке у свою чергу розпродували по великих містах.

Вслід за одним кроком поступу вперед прийшов другий. Брак гроша і трудність його позичити в банку примусили село заложити касу позичкову, так звану Райфайзенку. Першими членами-основателями були Никола Череватий, Иван Гнатків та Стефан Воляк. Каса мала служити як негайна поміч у потребі в часі фінансової скрути.

В 1912 році, за пароха о. М. Клодзінського, приступило село до будови нової церкви. Дотеперішня церква була дуже стара і маленька так, що не поміщала ані половини людей. Тягар будови церкви розложено на мешканців села відповідно до маєтку кожного господаря. Два роки тревала будова церкви і перед самою першою світовою війною її закінчено, вона стоїть в Путятинцях до нині.

Підчас першої світової війни село гейби примерло, бо всіх мужчин забрано у військо, так що жінки мусіли самі виконувати усі тяжкі роботи, як косити, молотити чи орати. По війні поволі в село зачала загощувати нова ідея, кооперація. В 1922 році заснували першу споживчу кооперативу з обмеженою порукою під назвою «Єдність». Перші основателі кооперативи: було їх 35 чоловіків, які зложили уділи, кожний по 9.000 марок польських, на око дуже велика цифра, але тоді гроші не мали вартости і це було стільки, що один доляр. Кооператива поволі розросталася, члени нові прибували, так, що останньо кооператива вже нараховувала 230 членів на 2000 душ населення в селі. Маєток

Кооператива “Єдність” в Путятинцях
Cooperative “Yednist” of Putiatyn

кооперативи зростав, так, що в 1939 році, коли большевики прийшли до влади, то вже маєток виносив 33,000 злотих польських.

Село поволі підіймалося і культурно і господарсько. Хтось міг би питати: А звідки то все йшло?

В 1895 році парох села Путятинець о. Яворський засновує в селі Читальню «Просвіти». До того часу панувала в селі велика неграмотність, чужі займанці не дбали про освіту селян, їм було вигідніше мати темного, неграмотного чорнороба. Але все таки цікавіші одиниці здобували знання читання і писання чи то при війську чи дорогою самоосвіти. Все одно їх було мало. Читальню Просвіти засновано з метою поборювати неграмотність і ширити освіту. Як це в селі переводили в життя? — Що неділі пополудні люди, молоді і старші, сходилися до одної хати, в якій була Читальня Просвіти, там у голос читали газети і книжки. Ті, що уміли читати, то на зміну читав один, а потім

інший, а решта людей пильно прислухувалася. Хто чого не розумів, то після такої читанки ділилися поясненнями чи заввагами. Таким одним із тих, що читали в голос був Василь Ковтун.

Поза читанням, при Читальні організували драматичний гурток, який також час до часу давав вистави, які були дуже популярні і майже ціле село йшло на таку виставу, яка нормально у більшості випадків відбувалася у якогось господаря в столі або в шопі, частіше літом давали вистави, бо не було клопоту з опалюванням.

Аматорський гурток села Путятинець 1913

Amateur actors association of Putiatyneci

За час війни уся культурна робота гейби приспала. Не було чоловіків вдома, а жінки були перетяжені усею господарською роботою.

По програній нашої визвольній війні робота в селі подвоїлася. Чим більше поляки знущалися над на-

шим народом, а головно в селах, де кожний поліціант був паном над безборонним селом. Не один пішов з того світу з причин побиття поліціантом. У відплату за ті знущання, село мов зцементувалось до купи, народ рвався до громадської праці, до освіти, до економічної господарки. На поміч селу прийшли нові кадри інтелігентної молоді, яка з дуже великим трудом і саможертвою покінчила студії, але доступ до державних робіт був для неї замкненим. Поляки давали працю тільки тим, які заявили, що перейдуть на латинську віру. Але таких, в Галичині, було дуже мало. Наша інтелігенція воліла йти працювати за дуже маленьку винагороду, в селах, чим запродувати себе полякам.

Зараз по війні у 1921 році відновлено діяльність Читальні «Просвіти», потрібно було відремонтувати будинок, бо підчас війни був дуже знищений. Почалася пожвавлена культурна праця в селі. Кожної неділі, а то й в суботи вечерами відбувалися в Читальні лекції на різні теми, показ шиття, варення, печення, політичні партії відбували свої віча і доповіді у Читальні. Зорганізовано хор і драматичний гурток, який про-

Хор при читальні «Просвіта» в Путятинцях
“Prosvita” association chorus in Putiatyncei

вадив учень рогатинської гімназії п. Остап Климкович, що жив у Рогатині і кожний раз село чи пак Читальня мусіла його фірою привезти і відвезти до Рогатина та ще й заплатити 5 злотих за одну пробу. Хор нашого села Путятинець мав добру славу в повіті, бо не було майже ніякої академії чи іншого національного свята, де би нашого хору не запросили. Бувало нераз так, що на одну неділю хор мусів обслужити два свята в двох різних селах, так, що хористи вертали в Путятинці пізно вночі, на те, щоб на другий день ранком йти до своєї господарської роботи. Після того, як диригент Климкович перенісся до Львова, щоб там кінчити свої студії, то диригентуру перебрав Франко Людкевич.

Слава Путятинського хору знову заблисла на овиді, коли парохом села став о. Тарновський, який був знаменитим диригентом. Він довів до того, що хор став до змагання за першенство сільських хорів, яке відбувалося в Станиславові і здобув перше місце, а в змаганні за першенство на цілу Галичину, яке відбувалося у Львові в Великому театрі, здобув наш хор восьме місце.

Робота в селі кипіла, книжки й часописи йшли не тільки до Читальні, але й до поодиноких селян. Старий будинок Читальні «Просвіти» показався дуже замалим. Тому село рішило побудувати новий будинок з великими залами та іншими додатковими кімнатами, щоб рівночасно могло відбуватися кілька імпрез нараз і щоб одні другим не перешкоджували. Як драматичний гурток виготовив якусь виставу, то мусіли її кілька разів повторяти, щоб могли усі мешканці села ту виставку відвідати.

Наше село теж під оглядом фізичної культури та справности не відставало від інших сіл чи від міст. Уже в 1904 році засновано товариство руханкове «Сокол», якого основником та душею був проф. Іван Боберський. Завданням «Соколів» було плекати красу тіла, при допомозі різних руханкових та ритмічних вправ. Тов. «Сокол» окрім того вправлялося в гашенні пожа-

Путятинські дівчата на вправах в Путятинцях 1935
Girls of Putiatynci village practising for the picnic
parade of 1935

рів. Наше товариство 'Сокіл» брало участь в великому краєвому здвизі у Львові на спортовій площі «Сокола-Батька».

Якраз у день здвигу товариств «Січей» і «Соколів» у 100-ліття народин Тараса Шевченка, де тисячі народу зіхалось до Львова, — прийшла вістка

Т-во "Каменярі" в Путятинцях
"Kamenari" sport association of Putiatynci

про замордування престолонаслідника Австрійського престолонаслідника Франца Фердинанда у Сараєві. І це дало почин до великої першої світової війни.

По війні вже не відновлено «Соколів» по селах, а засновано нове товариство «Луг», яке в своєму статуті мало ті самі завдання і обов'язки, що мали «Соколи». Коли ж одначе стався розлам у Головному Товаристві «Лугів», то в Путятинцях засновано нову спортову організацію «Каменярі».

В 1929 році зорганізовано дружину копаного м'яча, її головою та душею був громадський діяч Михайло Єйна.

**Дві спортові дружини, Путятинці — Пуків. Клячуть
Путятинці, стоять Пуківці.**

“Putiatynci” & “Pukiw” two soccer associations

Хоч наше село жило під польською окупацією, яка всілякими приписами та заборонами старалася не допустити до того, щоб село організувалося чи під оглядом політичним чи господарським, чи навіть культурним, то все таки дух і сильна воля селян не дали

себе залякати чи зламати, а твердою ногою прямували самі, без помічі держави, вперед.

Без помічі держави, то правда, — але при видатній допомозі своїх братів і сестер та батьків в Америці. Якраз ті, що їх незavidна доля гонила з-під рідних стріх у світ за море, своїми пожертвами на загально національні і культурні справи, своїми грошовими посилками своїм найблищим, вони, — ті гнані, піднесли культуру і добробут села Путятинець.

II

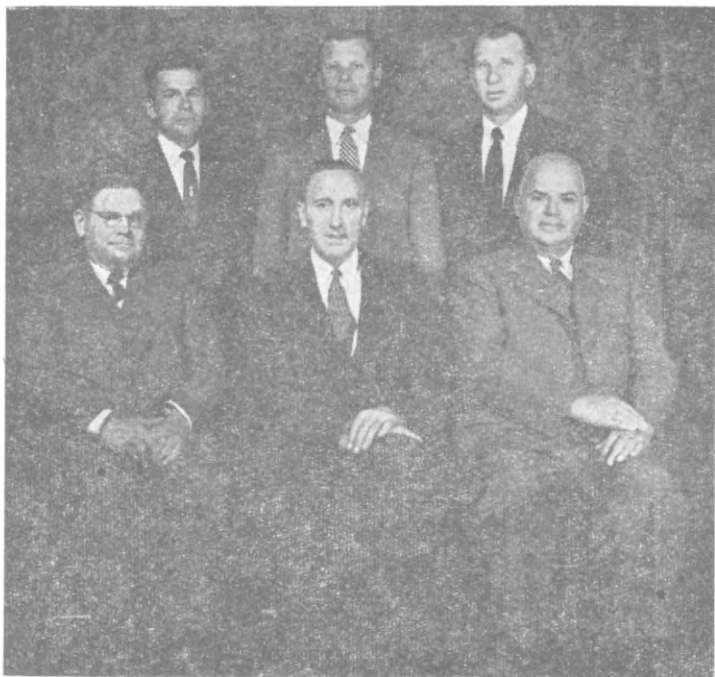
Яка ж доля стрічала кожного новоприбулого на береги Америки? Це була дуже ризиковна і повна посвяти подорож. Кожного емігранта перевозили на острів Елліс, що в народній мові мав назву касагарда, і там кожний підлягав дуже строгій лікарській комісії. Як у когось стверджено якусь недугу, то його назад відвозили в Європу, не дивлячись на ту фінансову руїну, яка такого поворотця чекала. Бо ж майже кожний з них позичив собі гроші на купно корабельної карти, під застав свого маєтку, з точно означеним речинцем віддачі грошей. І яке ж було безмежне горе та розпач такого поворотця, який тільки міг побачити ту обіцяну землю з покладу корабля, а якому доля не судила вступити на вільну землю.

Ті, для яких доля і лікарська комісія була ласкава, прямували слідом за першим до Рочестеру. Ніхто з них не думав закорінитися на стало в Америці. Одні довше, а другі скоріше заробивши троха долярів, вертались домів. Однак ті, яким робота або добре везла або знову зле везла і які хотіли ще довший час попрацювати, щоб більше гроша заробити, почали роздумувати над своєю незavidною долею на чужині, без знання мови, серед чужого моря. Брак церкви та рідної мови, застановив їх зорганізуватися в церковне братство.

І так постає Братство Св. Йосафата, засноване 16 людьми в 1908 р. З Путятинських імігрантів були:

Іван Швець, Василь Луцишин, Тимко Польовий, Василь Кучмій, Михайло Рудий, Николай Гарасимчук і Николай Кучмій. А в 1909 році організується друге братство Св. Георгія із 15 членів-основоположників, з яких були: Іван Паснак, Петро Ковтун, Николай Головка, Онуфрій Паснак і Теодор Шургот, з села Путятинець. Вслід за тим створено свою парохію та інші культурно-розвагові товариства з політичними клубами включно.

Люди працювали, заробляли гроші, щадили гроші, посилали до Путятинець, щоби там за ті гроші відбудовувати свої господарські будинки, докупити поля, чи в деяких випадках посилати дітей у вищі школи, щоби дати їм кращий і легший хліб у руки.

Комітет села Путятинець в Рочестер Н. Й. 1958.
Committee representing Putiatynets village in Rochester

Люди пильно сходилися у своїх братствах та там знаходили розвагу по цілоденній тяжкій праці у фабриках. Згодом братства розрослися у членстві, а разом з тим і матеріально, так, що нинішнє Товариство «Український Народний Дім» — це наступник давнього братства. Нині Т-во УНДім це найбагатша українська культурна установа на терені Рочестеру, яка у своїх членах має найбільше число путятинських імігрантів. Нині Т-во УНДім нараховує 58 членів, які народились в Путятинцях, а коли додати до того їхніх дітей і внуків які є даліше членами Т-ва УНД, то поверх сотні членів це путятинські пришедці. Нині Товариство УНДім окрім розваг в формі вистав, забав, фестинів, уділяє допомогу своїм членам якщо є хворі, допомагає фінансово залишеній родині по хворім, якщо їхня маєткова сторона цього вимагає. В міру потреби допомагає теж старшим членам, які вже є на пенсії.

В теперішній час на терені Рочестеру є ще яких 130 осіб з Путятинець, разом старої і нової іміграції. Було їх куди більше, але багато повернулось до Путятинець, заробивши троха гроша. Багато путятинецьких імігрантів остали вже навіки американськими громадянами, поселившись на постійно на рочестерських цвинтарях. Таких досі вже нараховують 154 осіб, бо реєстр померших започаткував Никола Швець, і цей реєстр продовжується пильно даліше.

За приїздом до Америки нових імігрантів, зачали за ними приходити листи від найближих-рідних. В листах писалося всяке про те, що діється в рідному селі, в хаті, в повітрі, ну, , очевидно, пригадка, «присилай гроші на сплату довгу за корабельну карту». Писали, що треба грошей на купно збіжжя під засів, на купно корови що згинула, трапляється докупити в межу кусок землі, на доктора, на ліки, на весілля дочці і тисячі інших потреб, які чекають на того зеленого доляра. Кожний, хто дістав листа з дому співчував в тій потребі гроша і в суботу ніс на пошту чи до банку, аби переказати якусь суму грошей до дому.

А тут прийшла велика світова війна, там народ терпів, бо по наших землях толочили кулі і кінські копита рідне поле. Не було села, щоб не зазнало на своїх плечах всіх страхіть війни. Одних виганяли з села, бо там мав відбуватися фронтовий бій, а других бій заскакував в селі. Одні і другі потерпіли, бо хати і господарські будинки, як не погоріли від куль, то їх попало військо, худобу яку встигли забрати з собою подорожі військо загарбувало, коров брали на заріз, а коней на тягло до возів і канон. В деяких селах, то ледво одна-дві хати залишилися під дахом, а в багатьох і того не лишили. Люди тинялися по інших повітах, дальших від фронтової полоси, ніхто ними не опікувався, ніяких допомогових комітетів, для нашого народу, тоді не знали. Кожний сам, як знав і умів, шукав собі пристановища у другого селянина, хочби за миску борщу і дах над головою, працював з родиною цілий день.

Село Путятинці лежало на шляху фронтової лінії і його доля була теж незавидна. В 1915 році москалі, відступаючи з Галичини, нищили в селі все, що попало під руки. Ще село не встигло обчистити свої загороди від руїни, як друга війна в 1918 році, війна українсько-польська почалася.

Під неправдимив замітом, що зі села обстрілювали польське військо, команда польської армії вислала карну експедицію в село. Усіх мужчин включно з дітваками вивели поза село і там їх під обстрілом тримали так довго, доки вояки в селі не награбували та не понищили усього, що недалося забрати, а на остаток підпалили що десяту хату. І так знову село Путятинці погоріло. До нині ще живуть в Рочестері свідки того ганебного вчинку польського війська.

І знову пливають листи в Америку, в Рочестер: «помагайте нам, не дайте загинати». В 1923 році постає комітет для помочі селові Путятинці. Першими урядниками цього комітету були: Василь Лучишин, Василь Ковтун і Василь Скробач. Ідея збірної помочі для загальної цілі була не нова, але як кожні початки є трудні,

так і в нашому Комітеті були трудні початки. Комітет проіснував 8 років і за той час зробив величезну роботу, придбав разом 1,429 доларів. Гроші збирали різними способами: то ходили по хатах з колядою, то прямо за збіркою: устроювали імпрези, як вистави, — дали їх 7, — балів з танцями — 5 і 2 пікніки. Все те вимагало дуже багато праці, терпеливості і самопосягати, бо

· Фестин громади села Путятинці в Рочестері, Н. Й., 1961
**People attending the Putiatyncki village picnic
in Rochester, N. Y.**

окрім своєї заробіткової праці, яка тоді брала по 10 і 12 годин денно, після такої виснаги ще треба було мати охоту йти до Комітету, щоб там посвятити кілька годин на підучення ролі до вистави чи відвідати кілька земляків, за збіркою. Але наші путятинецькі люди не жалували часу ні здоров'я, щоб тільки нести допомогу своїй рідній землі і під свою низьку стріху, яку з боєм серця покинули. Зібрані гроші розділили, як знали:

\$417.00 вислано з призначенням на направу будинку Читальні Просвіти, а решту, що остало розділили між тих, які хворі і безпомічні: 618 доларів призначено на будову іконостасу до церкви, яка з причини воєнних дій не була викінчена, за 95 доларів закуплено уживаного одіння і вислано в село для тих, які найбільше потерпіли у час війни. Ця остання допомога одінням мала неприємний відголос в Америці, бо приходили листи зі села з наріканням, що було багато жалів і незадоволень із того розподілу на місці.

Остало в касі 280 доларів і Комітет тримав їх, щоб мати в поготівлі якби зайшла якась нагла потреба допомоги Путятинцям.

А тим часом на Америку найшла чорна хмара недостатків — депресія. Чотирьох колишніх мешканців Путятинців, що в депресії були знайшлися у тяжких матеріальних обставинах, позичили в Комітеті оцих решту 280 доларів, яких ніколи не віддали, бо померли. Отож Комітет проіснував 8 літ, бо в 1931 р. перервав свою діяльність.

Понище подається СПИС ЖЕРТВОДАВЦІВ першого Комітету села Путятинці:

1 Луцишин Василь	18.75	15 Шве́ц Никола	8.50
2 Скробач Василь	16.00	16 Кучмі́й Семен	8.50
3 Квасни́ця Йо́сиф	15.00	17 Чорни́нький Ілі́я	8.50
4 Ковту́н Васи́ль	13.00	18 Луцишин Никола	7.75
5 Кісі́ль Іва́н	11.00	19 Білоу́с Петро	7.00
6. Воля́к Миха́йло	10.50	20 Щупа́к Войти́к	7.00
7 Гапи́шин Никола	10.00	21 Скробач Василь	7.00
8 Кучмі́й Анті́н	10.00	22 Ковба́ Іва́н	6.50
9 Войці́ховський Я́цко		23 Зая́ць Петро	6.00
—	10.00	24 Турчи́н Ону́фрей	6.00
10 Кучмі́й Гаври́ло	10.00	25 Благо́гий Па́вло	6.00
11 Кучмі́й Па́вло	10.00	26 Сопка́ Дани́ло	6.00
12 Окре́пка Андрі́й	9.25	27 Галу́га Кате́рина	6.00
13 Мазу́рик Мирон	9.00	28 Ві́всяник Кле́мко	6.00
14 Кучмі́й Теодо́р	9.00	29 Галу́га Микита	6.00

30 Ковтун Яцко	6.00	66 Гарасимчук Никола	3.50
31 Квасниця Василь	6.00	—	3.75
32 Шургот Никола	5.50	67 Баран Гринько	3.25
33 Кісіль Василь	5.50	68 Федоришин Доська	3.00
34 Пакула Василь	5.25	69 Кучмій Іван	3.00
35 Воробець Катерина	5.00	70 Бінашевський Михайло	— 3.00
36 Дорофей Олекса	5.00	71 Галуга Іван	3.00
37 Андрусів Іван	5.00	72 Рудий Михайло	3.00
38 Паснак Онуфрей	5.00	73 Ковтун Петро	3.00
39 Шургот Іван	5.00	74 Сверида Теодор	3.00
40 Ковба Василь	5.00	75 Сверида Михайло	2.50
41 Панчишин Василь	5.00	76 Лотоцький Михайло	2.50
42 Білас Доська	5.00	77 Андрієвська Анна	2.00
43 Гойсак Стефан	5.00	78 Андрієвський Яким	2.00
44 Кісіль Клемко	5.00	79 Білас Ілія	2.00
45 Андрійовський Іван	5.00	80 Єйна Марія	2.00
46 Вітковський Кароль	5.00	81 Воляк Никола	2.00
47 Кучмій Стефан	5.00	82 Максимців Василь	2.00
48 Дубик Михайло	5.00	83 Залицький Никола	2.00
49 Дорофей Іван	5.00	84 Шве́ц Яцко	2.00
50 Шве́ц Іван	5.00	85 Крик Петро	2.00
51 Войціховський Василь	— 5.00	86 Шве́ц Марія	2.00
52 Дорофей Гринько	5.00	87 Білицька Марія	2.00
53 Чирвоняк Теодор	5.00	88 Єйна Доська	2.00
54 Павловіч Василь	5.00	89 Гриців Катерина	2.00
55 Крик Василь	5.00	90 Ковба Косьц	2.00
56 Антошків Михайло	5.00	91 Ковба Іван	2.00
57 Крик Іван	5.00	92 Холява Дмитро	2.00
58 Пакула Михайло	4.00	93 Кучмій Никола	2.00
59 Шургот Юрко	4.00	94 Стрілець Никола	2.00
60 Шве́ц Тимко	4.00	95 Шве́ц Іван	2.00
61 Дубик Андрух	4.00	96 Чилидин Доська	2.00
62 Квасниця Антін	4.00	97 Димкар Онуфрій	2.00
63 Кучмій Гринько	4.00	98 Лехкий Андрух	2.00
64 Скробач Василь	4.00	99 Дорофей Теодор	2.00
65 Марцінковський Дмитро			

Але в 1933 році наспіла вістка і прохання з села Путятинець, що приступають до будови Читальні Прогресу і звертаються до бувших мешканців села Путятинець прийти їм з допомогою у тому великому зачатку ділі.

Знову односельчани Путятинець заворушилися, серце їх сильніше забило, гордість їх розпирала, що наше село береться до будови великої мурованої Читальні. Збори Комітету скликав Никола Швець, який дуже широко заохочував до збірки і підбадьорив до відновлення Путятинецького Комітету.

Зложено управу нового Комітету, до якого увійшли: Никола Швець, як голова, — Никола Стрілець, секретар, — Никола Кучмій, касієр. Комітет зараз приступив до збірки фондів, але тим разом його праця була далеко трудніша як попереднього комітету. В Америці панувало безробіття, депресія. Що це таке депресія? Це годі описати одним словом тому, хто того не пережив на власній шкурі впродовж довгих 5 років. У той час люди були щасливі, коли знайшли працю хоч один день в тиждень і ніхто не питав скільки заробить, а головне було, щоб хоч міг наїстися. Банки замикали свої бюро і оголошували банкруцтво, люди тратили свої будинки, які довгі літа сплачували, а коли не могли далше сплачувати своїх рат, то будинки пропадали. Люди їздили «зайцем»-крадькома залізницями, товаровими вагонами в пошукуванні за працею.

І на таку чорну годин прийшлося Комітетові працювати.

А пора була дуже несприятлива. Край стояв над пропастью біди, безробіття, дуже низьких цін за працю. Тому й рільні плоди не йшли. Багато фермерів переорювали свої поля разом з плодами на них, бо ніяк не оплачувалося збирати плоди та ще везти у місто. Очевидно на цьому завинила тодішня державна адміністрація, яка не уміла чи не хотіла у свій час перевезти певні реформи економічного порядку, щоб рятувати край перед катастрофою.

Тодішній уряд Гувера був урядом великого промислу, то очевидно, що тяжкі капіталісти на такій депресії не тратили, а навпаки, могли закуповувати великі обшари землі і комплекси домів, яких власники дрібні робітники чи фермери не були в силі на час сплачувати біжучих рат купна.

І тоді, у такий час, прийшов до влади президент Рузвельт з рамені демократичної партії. Він зараз взявся до поліпшення господарського стану в країні. Він зарядив багато публічних робіт, хоч на око вони не дуже то були конечні, але тим способом він дав працю мільйонам робітників, разом з працею теж ухвалив закон про допомогу безробітним чи то в харчах чи в грошах. Далше він був ініціатором нового закону про пенсійне забезпечення на старість, так, що це теж причинилося до піднесення добробуту в країні.

Ці всі соціальні і економічні закони не переходили легко. Тяжкий капітал був проти того, бо йому з рук відбирано даремного робітника, який ще й був залежний від примхи працедавця. Президент ввів законопроект, як непримусовий, але як той, щоб ним зобов'язати працедавців, щоб вони по своїх фінансових можливостях підносили платню робітникам. Ці підприємства, котрі пішли за покликом президента, одержували почесну грамоту за співпрацю з урядом в справі рятування країни перед господарською катастрофою. Ці грамоти були вивішені у важних місцях в підприємстві чи в склепах, так, що покупці бачили, котрі фабрики пішли на співпрацю з урядом, а котрі ні; тоді покупці бойкотували ті товари і ті склепи, які не хотіли нічим причинитися до піднесення Америки з пропасти. По містах відбувалися великі демонстрації з того приводу. Це мало добрі наслідки, бо поволі господарка Америки поправлялася, піднісся рівень життя з духової депресії, ціни на рільнічі продукти піднеслися, фермери могли знову zatrudнювати чужу робочу силу і в наслідок того безробіття падало, а добробут підносився.

І на таку катастрофу годину звернулися наші путятинецькі брати щоб їм допомогти у будові нової Читальні. Хоч як було трудно вижити і перетривати той депресійний час, то всетаки наш Комітет почав знову працю. Бувало три-чотири збірщики ходили ціле пополудне і ве-
чір по хатах за збіркою, а всего, що могли дістати, було 3 долари.

Люди давали по кілька центів, бо більше не стати їх було, а не хотіли пустити збірщика без пожертви на велику ціль у своєму селі. Все таки Комітет зумів зібрати 266 доларів із пожертв, улаштовано два балі, бенкет, виставу і це теж принесло додаткових 313 доларів, що разом можна було вислати до села 579.25 доларів. Сталося так, що в касі остав недобір 25 центів. Односельчани в Рочестері були горді із свого почину, що поважною сумою, як на ті тяжкі часи, причинилися до будови Читальні Просвіти в рідному селі Путятинцях. — Діяльність Комітету була закінчена.

Понище подається СПИС ЖЕРТВОДАВЦІВ другого Комітету села Путятинець:

1 Бонус Казімир	20.00	17 Яніцкий Іван	4.00
2 Швець Никола	15.00	18 Чорнинський Никола	4.00
3 Іванців Василь	12.00	19 Головка Іван	4.00
4 Білецький Кароль	11.00	20 Рудий Михайло	3.50
5 Гнатків Василь	10.00	21 Войціховський Василь	
6 Кучмій Семен	10.00		— 3.50
7 Матковский Михайло		22 Воляк Никола	3.25
	— 9.00	23 Онуфрик Настя	3.00
8 Гойсак Марія	5.00	24 Ковтун Петро	3.00
9 Кучмій Никола	5.00	25 Бінашевська Катерина	
10 Стрілець Никола	5.00		— 3.00
11 Кісіль Теодор	5.00	27 Дорофей Іван	3.00
12 Кісіль Василь	5.00	26 Буяновська Настя	3.00
13 Падучак Петро	5.00	28 Кісіль Никола	3.00
14 Шереліс Роберт	5.00	29 Плекан Катерина	3.00
15 Севіч Джордж	5.00	30 Паснак Петро	3.00
16 Воляк Никола	4.00	31 Швець Іван	3.00

32 Чиреватий Василь	3.00	42 Окрепка Доська	2.00
33 Воробец Катерина	2.00	43 Луцишин Никола	2.00
34 Бигуцка Катерина	2.00	44 Пакула Василь	2.00
35 Баран Кирило	2.00	45 Баран Катерина	2.00
36 Скробач Василь	2.00	46 Кучмій Марія	2.00
37 Свереда Теодор	2.00	47 Дорофей Гаська	2.00
38 Дорофей Настя	2.00	48 Попівний Василь	2.00
39 Головка Никола	2.00	49 Луцишин Іван	2.00
40 Гарасимчук Никола	2.00	50 Гнатів Кость	2.00
41 Колодзінський Іван	2.00	51 Олійник Лука	2.00

Тимбільше, що незабаром почалася друга світова війна, в яку Америка була теж вмішана.

Кореспонденція з краєм урвалася. Життя в Америці набрало дуже прискішеного ходу: фабрики, які досі працювали на мирну продукцію, мусіли переставитися на воєнну; мужчин покликано до військової служби, а жіноцтво мусіло їх заступити при фабричних варстах. Продукція деяких харчевих предметів була обмежена, так, що масло, волове м'ясо, чи цукор були обмежені в купівлі. Те саме давалося відчутти в інших ділянках життя. Але коли порівняти з нестачею, з якою в тім самім часі мусіли боротися мешканці Європи, — то життя в Америці було вигідне.

Одначе Рузвелт був обмежений у своїх нових, поступових законах, а то через республіканську опозицію і почерез воєнне діяння.

Коли друга світова війна скінчилася і поволі почало життя в Європі відновлюватись, то і до Рочестеру почали напливати листи від рідних з села Путятинець. Їх першою просьбою було до односельчан в Рочестері: — «Поможіть нам придбати церковні ризи і хоругви, бо старі понижились в часі війни, а нових ми не можемо купити, бо раз що нема де, а подруге, нема за що».

Це був новий поштовх для рочестерських односельчан, які скликали своїх людей і на зборах відчитали письмо від Церковного Комітету з Путятинець. Збори рішили відновити Комітет до якого були вибрані: — Ва-

Односельчани села Путятинці в Рочестер, Н. Й., в 1958 році.
Settlers in Rochester 1958 from Putiatynci village

Церковний Комітет села Путятинець 1960
Church committee of Putiatyncei village 1960

силь Іванців як голова, Володимир Сверида як секретар, Олекса Атаманчук як касієр; до Контрольної Комісії були вибрані: Микола Швець, Миола Кучмій і Іван Куций. Комітет приступив до збірки фондів і в короткому часі зібрав 1,032.50 доларів. Окрім того уряджено пікнік і бенкет та одержано відсотки від зложеної суми в банку, що разом дало додаткових 670.83 доларів, так, що загально Комітет мав до розпорядження суму 1,723.33.

Грошей не можна було висилати до краю готівкою, тому Комітет мусів закупити матерію на фелони і хоругви в Канаді і з Канади висилано посилки до Краю. Вислано дві посилки: перша коштувала 285.03 доларів, а друга 242.48 доларів. До того з каси комітету видатовано ще додатково 33.27 доларів за мито, яке Комітет мусів оплатити при зверненій одній посилці. Треба було заплатити кошти дороги до Канади людям, що їхали полагоджувати ті посилки 46 доларів, зроблено збірку

знимку Путятинецького Комітету, яка коштувала 25 доларів, виасегнувано з каси 10 доларів на пам'ятник Т. Шевченкові у Вашингтоні, так, що разом з каси виплачено суму \$641.78, а остало в касі 1,081.55 доларів, які є ульоквані в Українській Кредитовій Спілці в Рочестері на ім'я Комітету Путятинець. Гроші можна вибрати тільки за підписом трьох урядників Комітету: голови, секретаря і касієра.

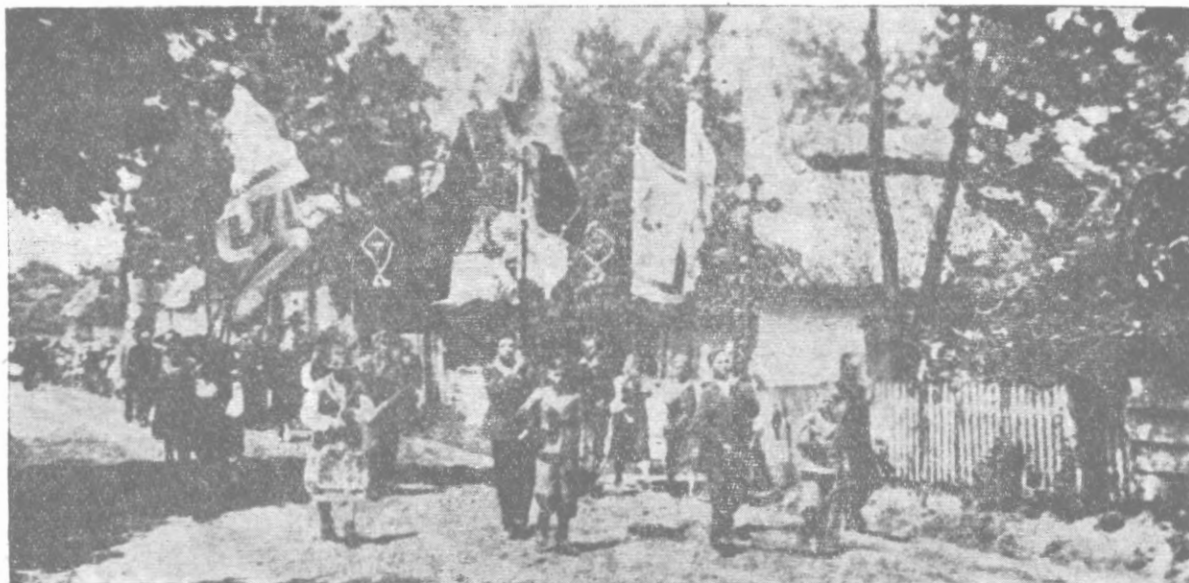
Тут тільки подам мале пояснення що до тої поверненої посилки, за яку треба було заплатити додаткове мито в Америці. Посилка вернулася, бо матерія була гаптована у хрестики, цього не терпіла комуністична влада і тому не впустила.

Понище подається СПИС ЖЕРТВОДАВЦІВ Третого Комітету села Путятинець:

1 Герис Павло	50.00	18 Войціховский Василь	
2 Іванців Василь	40.00		— 15.00
3 Бонашевска Катерина		19 Білицкий Кароль	15.00
	— 35.00	20 Яніцкий Іван	15.00
4 Кучмій Василь	30.00	21 Кучмій Никола	15.00
5 Куций Іван	30.00	22 Гунька Софія	12.00
6 Атаманчук Олекса		23 Федьків Марія	10.00
	— 30.00	24 Герис Никола	10.00
7 Горішна Катерина	30.00	25 Гнатків Василь	10.00
8 Паснак Петро	25.00	26 Івахів Софія	10.00
9 Шпирналь Паранька		27 Мельник Катерина	10.00
	— 25.00	28 Матковский Михайло	
10 Кучмій Андрій	25.00		— 10.00
(Канада)		29 Панчишин Стефан	10.00
11 Свєреда Володимир		30 Рабінсон Марія	10.00
	— 20.00	31 Рудий Богдан	10.00
12 Ёйна Михайло	20.00	32 Швеc Никола	10.00
13 Кісіль Клемко	20.00	33 Стрілец Никола	10.00
14 Червоняк Северин	15.00	34 Ёйна Никола	10.00
15 Кучмій Іван	15.00	35 Юрків Марія	10.00
16 Лехкий Василь	15.00	36 Ковтун Стела	10.00
17 Швеc Іван	15.00	37 Климців Анна	10.00

38 Колодзінський Іван	69 Заяць Марія	5.00
— 10.00	70 Свєреда Катєрина	5.00
39 Піндур Софія	71 Добродій Стєла	5.00
40 Фурманьчук Анна	72 Рудий Терєфон	5.00
41 Воляк Михайло	73 Чорнинький Ільо	5.00
42 Ковба Михайло	74 Гранковска Зонька	5.00
43 Куцій Стєла	75 Снилик Михайло	5.00
44 Квасниця Данило	76 Дідик Петро	5.00
45 Окрепка Стефан	77 Баран Іван	5.00
46 Швец Стефан	78 Гнатів Стєла	5.00
47 Петровска Катєрина	79 Гєрефа Катєрина	5.00
— 10.00	80 Кісіль Никола	5.00
48 Плюта Петро	81 Куций Анна	5.00
49 Кісіль Стефан	82 Падучак Доська	5.00
50 Скробач Анна	83 Паснак Іван	5.00
51 Плекан Катєрина	84 Пришляк Анна	5.00
52 Романів Софія	85 Кордуньский Іван	5.00
53 Турчин Марія	86 Дорофей Теодор	5.00
54 Шургот Стефан	87 Лотоцка Анна	5.00
55 Тритяк Паранька	88 Петровска Марія	5.00
56 Онуфрик Доська	89 Батрак Володимир	5.00
57 Головка Никола	90 Чорнинький Никола	5.00
58 Залицкий Юрко	91 Новак Іван	5.00
59 Дорофей Іван	92 Івансон Михайло	5.00
60 Крик Петро	93 Дорофей Никола	5.00
61 Дівниц Катєрина	94 Яніцкий Володимир	5.00
62 Швец Василь	95 Іванців Іван	5.00
63 Бігуцка Катєрина	96 Тіцкий Михайло	5.00
64 Луцишин Никола	97 Ковба Василь	5.00
65 Попівний Никола	98 Новак Петро	2.00
66 Максимців Іван	99 Шургот Никола	2.00
68 Балук Марія	100 Дорофей Наталя	2.00
67 Луцишин Іван	101 Пухке Ловс	2.00

І так історія нашого Комітету села Путятинєць, в місті Рочєстєрі мала гарну сторінку життя наших ємігрантів, які в більшості залишилися на стало в Амєриці, — вони закинули думку, щоб повертати під рідну стріху, тут закорінилися, тут заложили свої гнізда, ви-

**Протестаційний похід до могили замордованих більшовиками в селі Путятинцях
Рогатинського повіту 1941**

**Protest march in Putiatyncei preceeding the dedication of the memorial built as a
remembrance of the destroyed by bolsheviks many Ukrainian people**

вели родину, вивчили дітей, дали їм освіту і добре виховання, навчили дітей української мови, а самі і їхні діти не стратили серця та любови до прадідівської рідної землі там, ген далеко за морем.

Наші емігранти жили і творили життя на двох континентах: одним життям для себе і своїх дітей, а другим життям для своїх рідних, яких залишили на рідній землі. Тисячі доларів жертвували на різні українські народні чи господарські чи наукові цілі тут в Америці і там в Рідному Краю, в першу чергу в рідному селі Путятинцях. Для самих Путятинців люди жертвували по через Комітет в Рочестері суму 3,731.58 доларів, з чого на поміч до села пішло 2,369.59, а на позичках страчених і в касі, ще остало 1,361.99 доларів. Це є вимовний доказ жертвенности нашого народу на поміч рідному ближньому.

Щиру подяку треба зложити членам Комітету і тим збірщикам, які дуже багато часу посвятили для зібрання грошей.

І жертводавцям грошей і жертводавцям свого вільного часу, які не жаліли ні пожертв ні труду належить признання, а вони мають моральне вдоволення, що хоч трішки причинилися до піднесення освіти і добробуту у своєму рідному селі Путятинцях, з якого їх доля немилосердна вигнала у далекий світ, а все таки дала їм можливість зажити спокійним вигідним та щасливим життям. Тут знайшли свою другу батьківщину для своїх дітей, але Путятинців не забули.

Василь Іванців

Рочестер, 30 листопада 1963 р.

**Односельчани Путятинець померші в Рочестер Н. Й. і
інших містах ЗДА. Прізвища женщин подаються так як
вони писалися з дому.**

1 Андрусів Іван	36 Дорофей Василь
2 Білицкий Яцко	37 Дорофей Петро
3 Благий Павло	38 Дорофей Іван
4 Буяновска Марія	39 Єйна Іван
5 Білицка Паранька	40 Єйна Никола
6 Буяновска Доська	41 Залицкий Юрко
7 Баран Кирило	42 Залицка Зонька
8 Блага Паранька	43 Іванців Іван
9 Баран Никола	44 Іванців Катирина
10 Буяновска Анна	45 Кучмій Никола
11 Буяновский Гнатко	46 Кісіль Максим
12 Буяновска Насьця	47 Ковба Доська
13 Батрак Юлія	48 Кумий Теодор
14 Баран Іван	49 Куцанів Теодор
15 Воляк Антін	50 Кучмій Никола
16 Вівсяник Клемко	51 Ковба Іван
17 Войціховский Яцко	52 Кісіль Яцко
18 Воляк Никола	53 Ковба Василь
19 Воляк Матвій	54 Квасниця Никола
20 Грицива Паранька	55 Кучмій Гринько
21 Гарасимчук Іван	56 Кучмій Катирина
22 Гнатків Василь	57 Ковтун Іван
23 Гнатків Іван	58 Ковба Косьць
24 Гнатків Гринько	59 Кучмій Теодор
25 Гарасимчук Олекса	60 Крик Іван
26 Гарасимчук Руська	61 Ковба Насьця
27 Головка Іван	62 Кісіль Василь
28 Геріс Никола	63 Куций Теодор
29 Гапишин Никола	64 Ковба Катирина
30 Галуга Іван	65 Кісіль Юстина
31 Галуга Катирина	66 Ковтун Петро
32 Динис Іван	67 Крик Іван
33 Дячишин Анна	68 Кучмій Семен
34 Дорофей Никола	69 Кучмій Василь
35 Дорофей Михайло	70 Кісіль Тимко

71 Крик Василь	109 Панчишин Анна
72 Кісіль Клемко	110 Павловіч Антін
73 Квасниця Марія	111 Руда Анна
74 Квасниця Теодор	112 Рудий Дмитро
75 Кісіль Анна	113 Рудий Іван
76 Кучмій Никола	114 Руда Катиринна
77 Ковба Никола	115 Стадник Прокіп
78 Ковба Стефан	116 Скробач Василь
79 Лехка Катиринна	117 Скробач Іван
80 Лехкий Андрій	118 Скробач Василь
81 Лотоцкий Петро	119 Сверида Теодор
82 Лотоцка Марія	120 Скробач Анна
83 Луцишин Василь	121 Скробач Стефан
84 Луцишин Іван	122 Снилик Михайло
85 Лехкий Іван	123 Турчин Андрій
86 Лехкий Матвій	124 Травінський Іван
87 Лехка Анна	125 Травінська Паранька
88 Мосорова Паранька	126 Фідчишин Анна
89 Максимців Василь	127 Фурманчук Іван
90 Матковский Іван	128 Холява Дмитро
91 Марцінковський Яцко	129 Холява Анна
92 Максимців Іван	130 Чиреватий Никола
93 Нарівний Іван	131 Чирвоняк Теодор
94 Нарівний Теодор	132 Чиревата Доська
95 Окрепка Анна	133 Чорнинкий Ілія
96 Окрепка Доська	134 Чорнинька Олена
97 Окрепка Катиринна	135 Шургот Іван
98 Попівний Никола	136 Шургот Никола
99 Пілющак Йосиф	137 Швець Тимко
100 Попівний Тимко	138 Швець Яцко
101 Павловіч Доська	139 Швець Іван
102 Пілющак Анна	140 Шургот Марія
103 Павлюх Данило	141 Шургот Данило
104 Паснак Іван	142 Шургот Теодор
105 Паснак Никола	143 Швець Іван
106 Польовий Тимко	144 Шургот Паланка
107 Панчишин Василь	145 Швець Марія
108 Павловіч Василь	146 Швець Теодор

147 Яцківська Доська
148 Ковба Іван
149 Пакула Василь
150 Кісіль Марія
151 Скробач Олена

151 Скробач Доська
152 Рудий Михайло
153 Швець Іван
154 Лехкий Василь

FOREWORD

At one of the meetings for former residents of the Village of Putiatynci, it was decided to publish a book which would sketch a short history of the economic and cultural life of Putiatynci. Even though these former residents were far away from their native land they were loyal and in close spiritual contact with their village. At different times, they organized committees in Rochester, whose sole purpose was to help the people in Putiatynci, depending upon their immediate needs during various hard times. This spontaneous help was on impulse and on behalf of the economic development and intellectual culture of the inhabitants of Putiatynci.

Part of the information about "Selo Putiatynci" in this book which you are about to read was relayed to us by the older people, prewar immigrants, our newer immigrants after World War II, also from the School Professor, Danylo Kwasnycia, and Mr. Mychajlo Jejna, both of whom spent most of their lives in Putiatynci.

By giving you this short historical sketch, we believe that it is going to fulfill its duty and that it is the very first such publication in the entire history of Putiatynci.

We are sorry to state that this book does not contain any information based on written facts. In times past, people did not record facts and whatever might have been written was destroyed.

It was characteristic of all land usurpers who, for centuries have enslaved our people; to oppress, to exploit, and to destroy any all facts about their lives and achievements. The role of former landowners was fulfilled

by the State, who, by taking away their possessions and land, turned them into modern "slaves". Nevertheless, these people did not resign themselves; they fought and searched for ways and means for furthering their economical and cultural development.

Wasył Ewanciw

PUTIATYNCI — TOPOGRAPHY

Selo Putiatynci is situated about two kilometers from the Town of Rohatyn. Most of the farm buildings are scattered over the plains but some of them are on the hilly terrains.

In the middle of the village, there is a public meadow which is covered with a carpet of green grass in the summer time and adds to the beauty of the whole village. Two creeks intersect Putiatynci; one originates in Poduciwna and flows through Stratyn, Dibryniw, Perylisky, Pukiw, Putiatynci and then empties into Hnyla Lypa; the other — a smaller one — originates from the Springs of Putiatynci and empties into the bigger one.

Four main roads pass through the village. One leads to Babynis and Rohatyn, one to Pukiw and Dosenare, one to Jowchiw and one to Lyczyci and Bobuchiw. The fields adjoin the above-named villages and with Uizd and Werbyliwci. The main streets were called: "Horshme", "Shewska", "Dwirska", and "Mlynska". There were a few smaller streets which bore the names of the people who lived there.

ECONOMICAL REVIEW

It is said that our village was originated a few hundred years ago. At the beginning, there were about 18 farms with approximately 80 inhabitants, now there are about 2,000 inhabitants.

The first 18 farms were located in the middle of the present village, each farm occupying 24 morgs of land. As time passed and the inhabitants became numerous, the land was divided into small strips. There were families, particularly large ones, who did not have enough

land to divide. According to statistics of 1912, there were only 2.5 morgs of land available for each farmer.

There were not many other jobs besides farming available, because the country was not industrialized. People who were not self supporting had to work for others with a very small remuneration. Those who were fortunate enough to be the proud owners of a team of horses were the movers of wares from one place to another. Sometimes, they were forced to spend weeks away their homes. This situation lasted until the time when the Austrian Government started to build railroads between Chodoniw, Rohatyn, and Pidwysoke. During this time, most of the men were employed temporarily, some managed to get steady employment with the railroad as track repairmen. Later, during the Polish Occupation, these people were forced to become "Rymocatholyky", or else leave the job.

As time went on there was some employment when the riverbed of Hnyla Lypa was regulated. Older people probably remember that Hnyla Lypa had a seesaw course and was shallow.

To protect the hay fields from flooding in the Spring, the Government decided to make a deeper bed and shorten its course. This overcame the flooding but the yield from the adjoining fields was much lower.

The main landowner in Putiatyncki was also the owner of an alcohol factory, some people worked there as steady help, others were haulers of wood from the Big Forest.

There was a Grain Bank available for those who needed the grain before harvesting. They could borrow the seed and after harvesting, return the grain with a certain percentage of interest.

With the increase of population and the scarcity of land and employment, many people were forced to migrate to other cities and countries. Many of them came to the United States of America and Canada.

MANNERS AND CUSTOMS

You can still find old homes built in the very simple way. The certain square footage was measured out, cornerposts inserted into the ground, and then the walls were woven with brushwood and then plastered with clay. The roof was covered with straw or reed. Later on, the houses eventually were built of stone or brick and covered with tin or tile roofs. These homes usually had three or four large rooms and large windows. This type of home was much better for the health of the people, eliminating the hard work up-keep on the older type of homes, and also added to the beauty of the village as a whole. These homes had no modern plumbing facilities such as running water.

RELIGIOUS LIFE

The old wooden church was located on the west side of the Village of Putiatyncki with an adjoining cemetery centuries old, marked by crosses of wood and stone. The graves were not tended. When the foundation for the new church was dug, many remains were removed and interred in the new cemetery.

At that time, there were no established burial customs for the common people but only for the aristocracy.

All the village activities were organized around the church with special celebrations during Easter and Christmas, particularly by the young people who sang and danced by the church. During the celebration of "Zeleni swyata", the pastor blessed the fields and prayed with the parishioners for fertile crops.

In 1848, after the Serfs were freed and the peasants obtained full civil rights, a memorial to their freedom was built in each town and village. The granting of freedom was commemorated on May 16th of each year with a church service and a holiday when work was set aside for the day.

CULTURAL LIFE OF THE COMMUNITY

Rev. Marian Shashkevych, a poet, gave impetus to the cultural life in the second half of the 19th century. He had a school and national home built and purchased books.

In 1894, the first national home was built in the Village of Putiatyncki to house the organization known as "PROSVITA". Before 1848, it was forbidden to build national homes or organize cultural groups except for aristocrats.

The Russian Emperor spent large sums of money for propaganda to encourage the Ukrainian people to join a association called "MYCHAJLO KACHKOWSKYJ" which favored loyalty to Moscow. However, many Ukrainians resisted and preferred to support the Ukrainian organization, "PROSVITA". Many who had formerly joined "MYCHAJLO KACHKOWSKYJ" organization changed their affiliation to the Ukrainian "PROSVITA".

During the First World War, cultural activities came to a halt as the men of the village were called to arms. The Village of Putiatyncki, strategically located between two mountains, was a war front in the battle between the Austrians against the Russians, the Russians against the Germans, and the Ukrainians against the Polish. Of the 93 men called to battle from the Village of Putiatyncki, there were 43 casualties. Most of these men perished in the battle between the Poles and the Ukrainians.

During the Second World War, the Village of Putiatyncki was a war front in the battle of the Poles against the Russians and then the Germans against the Russians.

The cultural activities of the village renewed after the First World War. "PROSVITA" became active again and the "RIDNA SCHKOLA" was organized. Money was collected in Putiatyncki to establish a private elementary school and gymnasium in the Town of Rohatyn where Ukrainian was the primary language and Polish was the secondary language. This was done by the Ukrainians because in the government public school in the village

Посвячення угольного каменя під "Нар. Дім" в Путятинцях
Mass at the dedication of the ground breaking of the
National Home in the village of Putiatynci

Цегольня в Путятинцях вибудована для будови Нар. Дому
Brick factory of Putiatynci

of Putiatyni, Polish was the official language and Ukrainian was the secondary language. The Ukrainian wanted to be taught in the Ukrainian language. Many children from the Village of Putiatyni attended the school in Rohatyn.

The women's organization known as "SZINOTCHA HROMADA" organized kindergartens and classes where the children were taught homemaking skills.

The Polish government discouraged and discriminated against the Ukrainian people and refused permission for Ukrainian national commemorative events. The discrimination by the Poles strengthened the Ukrainian national spirit. The Ukrainians boycotted the Polish government monopoly products such as whiskey and tobacco on which the Polish government levied large taxes. Ukrainians refrained from buying alcohol even for such important occasions as weddings and christenings. As a result of the Ukrainian boycott, many liquor stores were obliged to vacate their premises.

There was very intense Ukrainian national spirit by 1930 when a large Ukrainian national home was built in Putiatyni. The people of the village constructed their own brick factory, manufactured their own bricks, and donated their services. This brick factory stands today and is used to manufacture the bricks for their homes in the village.

EDUCATION

Before 1772, there were only private schools in the villages supported by the inhabitants of each village. There were no public schools in Austria-Hungary. The first school in Putiatyni was near the church on "Perikowke". The church deacon taught the children.

After 1848, the Austrian Government organized public schools in every village. Two languages were taught — Polish and Ukrainian. The Polish aristocrats did not favor this system. They desired to close the public village schools.

In the village, the school teachers were nuns of Polish nationality who favored the Polish language in teaching. However, children of Polish descent were in the minority in the Village of Putiatyni. There was a majority of Ukrainian children whose parents complained to the school inspector and requested that their children be taught in the Ukrainian language.

The change was made. The first teacher in the Village of Putiatyni who taught in the Ukrainian language was Mr. Senchyna, a Ukrainian patriot. He prepared many boys for the Gymnasium in the Town of Rohatyn. After Mr. Senchyna, the Director of the School in the Village of Putiatyni was Alexander Haftar, also a Ukrainian patriot who worked diligently in the Ukrainian national movement.

In 1938, a new large school consisting of 8 grades was built in the Village of Putiatyni. After Alexander Haftar, Danilo Kwasnycia was director of the school from 1941-1944. He belonged to many Ukrainian organizations, including the "SICHOVI STRILCI", and encouraged the Ukrainian national spirit.

At the present time, in the Village of Putiatyni there are 14 teachers, 4 of whom were born in the Village of Putiatyni.

It has been learned from the tourists that the Soviet Russian Government is trying to change the language taught in the schools from Ukrainian to Russian and is trying to suppress the Ukrainian national feeling.

THE VILLAGE OF PUTIATYNCI AND ITS COMMITTEE IN ROCHESTER

It is quite obvious that a Committee for the Village of Putiatyni in Rochester would have never been created, if people from the village had not left their homes to go to America, and more precisely, to Rochester, New York. Hrynko Pakula was the first immigrant from Putiatyni, and he came to this country in 1902. He was the first one to build that invisible bridge between Pu-

tiatynci and Rochester which carried so many from his village — the total number of people who migrated from Putiatynci to Rochester is 320. There was hardly a household in the village that had not sent at least one of its members across the ocean, because word had come back to the home village that on the other side of the sea it was possible to earn money, although both the work and the ways of life there were quite different from those at home.

Husbands were leaving their wives, sons and daughters their parents, in order to try their luck in the New World. All of them, however, were full of hope that some day they would be able to return to their home village, and, for the money earned abroad, improve the old homestead by buying more land, or building a new house or a new barn. They all were planning to stay away only for two or three years, nobody was planning on remaining here forever. They all were planning to work hard for a while, and then to return to their homes to lead a better life, and to assure a brighter future for their children.

What were the circumstances that were compelling them to leave their own people? The village itself, as far as the eye can reach, is surrounded by fields of rich, black soil. This soil is fertile, capable of providing excellent return to those who till it, and yet the villagers were looking for work far overseas... There would have been land enough for everybody, but it was distributed unequally — one half of all the area belonged to a single person, forming the country estate of Mr. Trusiewich, while the other half was shared by all the villagers. In the village, there were only a few homesteads of not less than 10 acres, while all the others had only a few acres or less. many villagers owned only their cottage and a small garden plot. This shortage of land was the force that drove the people to seek their fortune overseas. In many of the other villages, where there were no landed estates, the peasants were better off because

there was more land to go around. The villagers of Putiatynyci often wondered how it could be that one man possessed so much land, while so many others did not possess enough to make a living, and could find no way to increase their holdings.

A second, more immediate reason that drove so many away from their home village was the big fire of 1902, in which almost half of the village was destroyed. It was said that the fire was started by some roving gypsies — at least they had an argument with the owner where the fire started later that night. Attempts to extinguish the fire were hopeless due to a raging storm — even in a neighboring village, houses were threatened by flying burning debris. Hardly anybody carried fire insurance, and there were no jobs available to earn the money needed to rebuild. This necessity to rebuild homes and barns after the disaster drove even more people away from home and family, into the unknown world.

What kind of life, in the meantime, did the village lead? Already in 1904 representatives of "Silsky Hoshpodar" ("The Farmer"), an organization dedicated to the improvement of farming, did visit the village, and as a result of their teaching the villagers learned how to work their land more efficiently, how to use fertilizers and to rotate crops, thus increasing their yields. Prior to that time, as our parents told us, farming methods had been rather simple — alternately one half of the land was tilled, while the other remained fallow. Yields had been low, and famine was a frequent visitor in the village. Now experts were teaching modern methods of agriculture, and one of the best remembered among them was the late Mr. L. Malachowsky.

Progress came step by step. A dairy was built in the village, and here many of villagers found employment, and also a source of income from the sale of milk, or rather cream (after removal of the cream, the dairy returned the skimmed milk to the farmers; the cream

was processed to butter, which in turn was sold in the cities).

A store was organized by some of the villagers, and this permitted the people to purchase their needs at prices lower than those of the foreign-operated stores, while at the same time increasing the income of the village. When the lack of capital and the difficulty of borrowing money from commercial banks made further expansion difficult, a Raiffeisen Credit Union was founded in the village. The first members were Mykola Cherevaty, Ivan Hnativ, and Stefan Wolak.

There were also some other visible signs of improving conditions: In 1912, under the guidance of Reverend M. Kolodsinsky, construction of a new church was started, since the old one was getting dilapidated, and was too small to hold even half of the congregation. The cost of construction was distributed among the residents of the village according to their financial ability. The church was completed just before the outbreak of World War I, and it has survived until to-day.

During the war, the village appeared to be almost deserted — all the men were in the army, so that women had to do all the hard farm work, even the plowing, mowing and threshing. After World War I, the co-operative movement took roots in the village. In 1922, the first consumers co-operative "Unity" was founded. The first shareholders, numbering 35, contributed 9,000 Polish marks each. While this may appear to be a large sum, the equivalent of each such share was only a dollar, due to the monetary inflation. Nevertheless, the co-op grew, acquired new members, and shortly before World War II their total number reached 230 (out of a total population of 2,000). Assets of the co-op grew also — in 1939, at the time when the Reds occupied the country, net assets were valued at 33,000 Polish Zloty (\$6,600). The village was obviously progressing — and what was the driving force behind this progress? The growth of literacy!

Already in 1895, Rev. Yavorsky had organized a branch of the "Prosvita") ("Enlightenment") Reading Society, to combat the widespread illiteracy. This had to be done with the village's own resources, since the alien government was not interested in changing the existing conditions. Some of the villagers had learned how to read and write — either through their own efforts, or during their service in the armed forces. But they were very few. Under the auspices of the Reading Society, they met in one of the private homes that served as the quarters of the Society, and here they read aloud from newspapers or books to those who could not do so themselves. If a listener did not understand what was read, he would ask questions and receive explanations. One of the first to serve as such a reader was Wasyl Kovtun.

In addition to the reading hours, the Reading Society organized a group of amateurs to present plays. These plays were extremely popular. Usually they were held in some convenient barn, and almost everyone in the village went to see them. Summer proved to be the best season for the plays, since the warm weather eliminated the problem of heating the premises.

World War I caused an interruption of these cultural activities, since the men were absent, and the women overworked. After the lost War of Liberation, activity was resumed again. The Polish occupation brought with it repressions. In a village like Putiatyni, a policeman was almost a ruler over life and death, and many people lost their health or even their lives as the result of mistreatment by the Polish police. This hardship only tended to bring the people closer together, to intensify their desire for improvement of the community, for better education, for economic progress. In this drive, an important contribution was made by the Ukrainian college youth who, having completed their studies, with a great deal of effort and financial sacrifice, found themselves barred from government employment. The Polish

government was prepared to employ only those who would renounce their own religion and become roman-catholic, which under the circumstances was the same as becoming Polish. Those that were willing to do this, however, were only few. All the others preferred to work in the villages, for pay that was ridiculously low, rather than become turncoats.

The Reading Society was re-established soon after the war, in 1921. After repair of the Society's home which had suffered during the war, activities of the Society were resumed with new vigor. Every Sunday, and sometimes on Saturday nights too, courses were offered in such diverse fields as reading, writing, sewing, cooking and preparation of food, etc, with lectures being held in the Reading Hall. A choir and dramaturgic society were formed under the leadership of Ostap Klym-ovych, a college student from Rohatyn. This placed

Пам'ятник Тараса Шевченка в селі Путятинцях
Memorial of Taras Shevchenko in the village Putiatyni

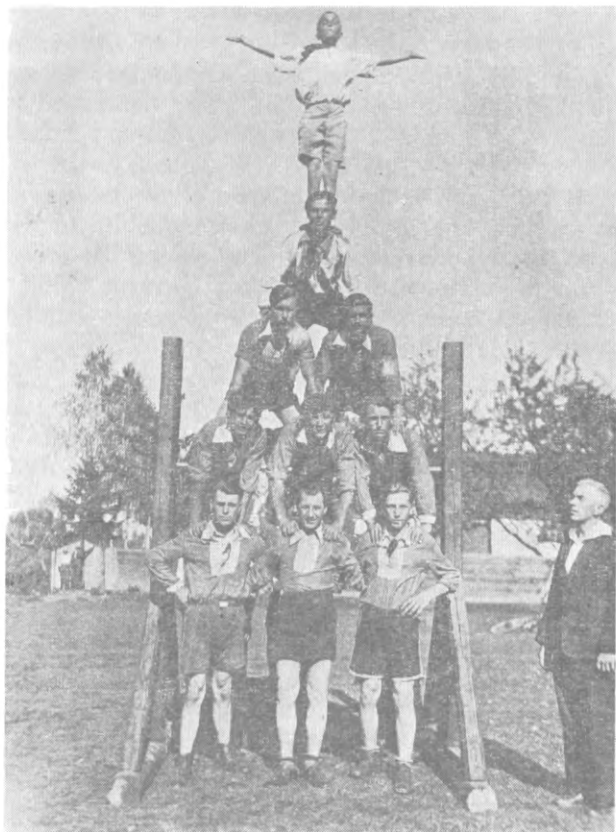
quite a strain on the financial resources of the organization, since transportation from and to the city had to be provided for him for every rehearsal, and he was also paid 5 Zloty per night. However, under his able leadership the choir became so popular in the whole district that other villages constantly invited the choir to appear at their festivities, celebrations of national anniversaries etc. At times the choir was invited to two different places on the same day, and that meant a late return at night, in spite of the heavy work waiting next morning.

When Mr. Klymkovych, the conductor, moved to Lviv to complete his studies, the choir continued under Mr. Franko Ludkevych. The choir's fame reached its peak under the direction of Rev. Tarnovsky, the village priest. With him as conductor the choir became good enough to win the provincial championship of village choirs at Stanyslaviv, and in the competition of provincial champions of the whole West Ukraine held in the opera house at Lviv, the choir from Putiatyni placed a very respectable eighth.

Educational activity in the village flourished, and newspaper and books in ever increasing numbers found their way not only into the Reading Hall, but into more and more private homes as well. The premises of the Reading Society soon became too small, and a new building with a proper auditorium and several additional rooms for the various activities was built. Plays presented by the dramaturgic society had to be repeated, in spite of the larger hall, so that everybody could attend.

In the area of sports and physical education our village also did not lag behind. A branch of the gymnastics' association "Sokil" (Falcon), the organization founded by Professor Bobersky, was established in Putiatyni as early as 1904. The aim of this organization was a harmonious development of body and mind by means of gymnastics and sports. The members of the association acted also as a volunteer fire brigade, and practiced the handling of fire-fighting equipment. The

climax of the activities of the “Sokil” was a nationwide meeting of all the branches in Lviv, together with another similar organization, “Sich”, to celebrate the 100-th anniversary of the birth of Taras Shevchenko. At the height of the celebration news arrived of the assassination of the Austrian Crown Prince Franz Ferdinand, and World War I soon followed...

Спортова секція при Т-ві “Каменярі” в Путятинцях
“Kameniarі” association of Putiatynci

**Секція копаного мяча при Т-ві “Каменярі”
в Путятинцях**
Soccer association “Kamenari” in Putiatynci

After the war, “Sokil” was replaced by an organization with similar aims, “Luh”, and later by “Kamenari”. In 1929, a soccer club was added, its President, and the driving force behind it, was Mr. Mychaylo Yeyna.

Although the country was under Polish occupation, and the alien government put all kinds of obstacles in its path, the village made progress in all fields. There was constantly growing cultural, political and economic activity, in spite of all hardships, and without any government support. In their efforts, the inhabitants of Putiatynci were not alone — they had the moral and financial support of their brethren in America. Those whom poverty and hard luck had forced to leave their homes and to migrate beyond the the ocean, were now contributing to sustain progress in their native village

What then had been the fate of these newcomers to America? The first step, that risky journey across the ocean, required great sacrifices. Immigrants had to debark at Ellis Ivlанд, and there pass a strict medical examination. A person found to be in poor health was

returned to Europe, without regard to the economic disaster this meant for him. Almost every one of the immigrants, in order to raise the money for the boat fare, had to borrow, usually by mortgaging his land. Imagine the despair, when such an unfortunate could only have a glimpse of the Promised Land, without being able to reach it!

Those that were fortunate enough to pass the inspection followed in the footsteps of the first immigrant to Rochester. They did not intend to settle here. Some sooner, some later, having saved enough dollars, returned to their homes.

Those that stayed longer in order to earn and save a little more, soon began to think of improving their unenviable position in a foreign land, where they lived without knowledge of the language, and without any moral support. The lack of their own church was felt most strongly, and this led to the organization in 1908 of the Brotherhood of St. Josaphat. Among the first sixteen members the following came from Putiatynci: Ivan Shvets, Vasyl Lucyshyn, Tymko Polovy, Vasyl Kuchney, Mykola Rudy, Mykola Harasumchuk and Mykola Kuchney.

Similarly, among the first 15 members of the Brotherhood of St. George, founded in 1909, five were from Putiatynci: Ivan Pasnak, Petro Kovtun, Mykola Holovka, Onufriy Pasnak, and Theodor Shurgot. Soon a parish was organized, and within it many organizations with various objectives.

The immigrants worked hard, saved their earnings, and sent them to their home village — to rebuild destroyed homes, to buy more land, or to give their children an education and so to better equip them for the future.

Meeting in the Brotherhoods after a day's hard toil, people found there companionship, advice and entertainment. The Brotherhoods grew, increasing their membership and their assets — to-day's "Ukrainian National Home" is the direct descendant of the Brotherhood of

St. George. It is to-day the wealthiest Ukrainian organization of this kind in Rochester, and among its members there are more immigrants from Putiatynci than in any other organization. Fifty-eight of the members were born in Putiatynci, and together with their children and grandchildren who also belong to the organization, all members connected with Putiatynci number more than one hundred. To-day, the "Ukrainian National Home", in addition to sponsoring plays, dances and picnics for the members, also helps members and their families in need caused by illness, old age, or death.

In Rochester at the present time there are about 130 old and more recent immigrants from Putiatynci. At one time there were many more, but quite a few were able to return home, after having accumulated enough savings. Others have become residents of America forever — they can now be found in the cemeteries of Rochester. According to the register started by Mykola Shvets, and kept up-to-date, those that died here amount already to 147.

Not too long after the arrival of the immigrants here, letters began to come from home, from their families. The letters related the events at home, in the village, in the county, and almost invariably contained the reminder: Please send money — to pay the debt for the passage to America, to replace a cow that died, to buy seed grain, to buy a piece of land that is for sale, to pay doctors' bills — or for the wedding of a daughter, or for any one of the thousand needs that waited for dollars to be satisfied. The recipients of the letters, understanding the urgency of the needs, carried their earnings to the postoffice or the bank to make their remittance.

During World War I, all the people back home suffered, because crops were destroyed by the marching armies, and fields were often plowed by bursting shells only. Some of the people were evacuated from their villages as the front advanced, others were trapped by

the raging battles. Homes went up in flames, with the fires started by artillery shells or the soldiers themselves. Cattle were requisitioned to feed the troops, horses to pull their wagons and guns. In some villages, only a few homes remained standing, in some others — none. The people were scattered throughout the counties farther away from the front, fending for themselves as best they could. There were no government agencies to aid them, no relief committees. Those who could earn, for a day of hard labor, enough to provide for themselves and their families a mere roof over the head, and a bowl of soup to still the worst hunger, considered themselves lucky.

The front line ran through the village of Putiatynci, and its fate was none to envy. The Russians, retreating in 1915, destroyed or damaged in the village as much as they could. The village had barely recovered to a certain degree from this destruction, when in 1918, during the Polish-Ukrainian war, an even worse fate befell it. Under the false pretense of having been fired at from the village, the Polish army sent a punitive expedition. All male inhabitants, even down to small boys, were herded under rifle fire into the nearby fields, and kept there until the troops in the village had looted and destroyed whatever they could. When they finally left, they set fire to every tenth home. For a second time, the village was destroyed by fire. Witnesses of this shameful action of the Polish troops still live in Rochester.

Again letters began to arrive in America, asking for help. And so, in 1923, a Committee for the Aid to Putiatynci was created. The first officers were Wasyl Lacyshyn, Wasyl Kovtun and Wasyl Skrobach. Although such an idea of collective help was not new, it required great efforts on the part of the organizers to make the action a success. The Committee remained in existence for 8 years, and during that time collected the amount of \$1,429 — under the circumstances, a huge sum. Funds

were raised by visiting people during the Christmas Season to sing carols, or by direct canvassing. Seven plays, five dances, and two picnics were sponsored to raise funds. Since all this had to be done after 10 or 12 hours of hard daily work, the long evening hours spent by organizers and canvassers to do all this were a great sacrifice. It was brought about gladly, however, so as to help their kinsmen and their home village. The funds raised by the Committee were distributed as follows: \$417 was allocated for the restoration of the reading hall, with any balance left to be distributed to the neediest. \$618 was donated for redecoration of the church, and \$95 for used clothing which was purchased and sent to the village for distribution to the needy. The handling of this distribution in the village left many dissatisfied, and this also had its repercussions here. The balance of \$280 was kept in the treasury, to be used in case of need in the future. In the meantime, the great depression had spread in America, and the funds were used to give loans to four immigrants from Putiatyncki who found themselves in dire need. They all died before being able to repay their debts. Thus, in 1931, the Committee's activity was terminated.

Listed below are names of the donators to the first committee of the Village of Putiatyncki, and their individual donations:

1. Lucyshyn, Wasyl \$18.75	10. Wolak, Michael 10.00
2. Skrobach, Wasyl 16.00	11. Woycichowsky, Jacko
3. Kwasnyca, Yosyf 15.00	— 10.00
4. Kowtun, Wasyl 13.00	12. Okrepka, Andrew 9.25
5. Kisil, John 11.00	13. Kuchmy, Teodor 9.00
6. Gapyshyn, Micholas	14. Mazuryk, Myron 9.00
— 10.00	15. Chornenky, Elia 8.50
7. Kuchmy, Antin 10.00	16. Kuchmy, Sam 8.50
8. Kuchmy, Hawrylo	17. Swec, Micholas 8.50
— 10.00	18. Lucyshyn, Nicholas
9. Kuchmy, Paul 10.00	— 7.75

19. Bilous, Peter	7.00	52. Pawlowich, Wasyl	5.00
20. Skrobach, Wasyl	7.00	53. Shurgot, John	5.00
21. Shupak, Woytyk	7.00	54. Swec, John	5.00
22. Kowba, John	6.50	55. Witkowski, Karol	5.00
23. Blahey, Paul	6.00	56. Worobec, Katherine	
24. Galuga, Katherine	6.00	57. Woycichowsky, Wasyl	
25. Galuga, Mykyta	6.00		— 5.00
26. Kowtun, Yacko	6.00	58. Dubyk, Andrew	4.00
27. Kwasnyca, Wasyl	6.00	59. Kuchmy, Hryenko	4.00
28. Sopka, Danylo	6.00	60. Kwasnyca, Antin	4.00
29. Turchyn, Onufrey	6.00	61. Pakula, Michael	4.00
30. Wiwsianyuk, Klem	\$ 6.00	62. Shurgot, George	4.00
31. Zayac, Peter	6.00	63. Skrobach, Wasyl	4.00
32. Kisil, Wasyl	5.50	64. Swec, Tymko	4.00
33. Shurgot, Nicholas	5.50	65. Marcinkowsky, Dmytro	
34. Pakula, Wasyl	5.25		— 3.75
35. Andriyewsky, John		66. Harrys, Nicholas	3.50
	— 5.00	67. Baran, Hryenko	3.25
36. Andrusiw, John	5.00	68. Binashewsky, Michael	
37. Antochkiw, Michael			— 3.00
	— 5.00	69. Fedoryshyn, Doshka	
38. Bilas, Doshka	5.00		— 3.00
39. Chyrwonak, Teodor		70. Galuga, John	3.00
	— 5.00	71. Kowtun, Peter	3.00
40. Dorofey, Hryenko	5.00	72. Rudy, Michael	3.00
41. Dorofey, John	5.00	73. Rudy, Michael	3.00
42. Dorofey, Oleksa	5.00	74. Sweryda, Teodor	3.00
43. Dubyk, Michael	5.00	75. Lotocky, Michael	2.50
44. Hoysak, Stefan	5.00	76. Sweryda, Michael	2.50
46. Kowba, Wasyl	5.00	77. Andriyewska, Anna	
46. Kowra, Wasyl	5.00		— 2.00
47. Kryk, John	5.00	78. Andriyewsky, Yakym	
48. Kryk, Wasyl	5.00		— 2.00
49. Kychmy, Stefan	5.00	79. Bilas, Ilia	2.00
50. Panchyshyn, Wasyl		80. Bilecka, Mary	2.00
	— 5.00	81. Cholawa, John	2.00
51. Pasnak, Onufrey	5.00	82. Chyladyn, Doshka	2.00

83. Dorofey, Teodor	2.00	91. Strilec, Nicholas	2.00
84. Dymkar, Onufrey	2.00	92. Swec, John	2.00
85. Hryciw, Katherine	2.00	93. Swec, Mary	2.00
86. Kowba, Kost	2.00	94. Swec, Yacko	2.00
87. Kryk, Peter	2.00	95. Wolak, Nicholas	2.00
88. Kuchmy, Nicholas	2.00	96. Yeyna, Doshka	2.00
89. Lechky, Andrew	2.00	97. Yeyna, Mary	2.00
90. Maksymciw, Wasyl		98. Zalecky, Nicholas	2.00
— 2.00			

In 1933, however, news arrived from Putiatyncki that the village was planning to build a new Reading Hall, and was appealing to all its present and former residents for help in this great task.

Proud of the spirit of their brethren in the home village, the immigrants from Putiatyncki again bestirred themselves. A meeting of the dormant committee for aid to Putiatyncki was called by Mykola Shvets, and he exhorted those attending to re-activate the Committee. A new state of officers was elected, with Mykola Shvets as President, Mykola Strilets as Secretary, and Nicholas Kuchmy as Treasurer. The Committee immediately started a fund-raising campaign, but this time the task was much more difficult than before, since depression and unemployment had spread everywhere.

What the depression meant to those who lived through it for five long years can not be explained in a few words to those who did not themselves feel its effects. In those times, people were glad if they were able to find work even for one day a week, and nobody asked how much he would be paid, as long as it was enough for food. Banks were going bankrupt, people were losing their homes in which they had invested their savings, because they were unable to meet mortgage payments.

Conditions could not have been worse for the raising of funds. The whole Country was on the brink of disaster, unemployment widespread and growing, earnings ex-

tremely low. Because of this, it was impossible to sell anything — prices kept dropping too. Many farmers preferred to plow under their crops, since it did not pay to harvest them and bring to market in the cities. Much of the blame has to be placed with the administration of President Hoover which represented big business. Wealthy people did not lose too much as a result of the depression, on the contrary, quite often they were able to acquire large estates by buying up cheaply the homes of the workers, or the land of the small farmers who were not able to keep up their installment payments. Then President Roosevelt of the Democratic Party took office. In order to improve economic conditions he started a program of public works, and although much of the work done was not really needed, this helped to provide jobs for millions of people. President Roosevelt also introduced a law providing unemployment benefits in either cash or food. He also initiated legislation regarding social security pensions, and this also contributed to an improvement of the standard of living.

This kind of social and economic legislation was not easy to pass, since it met with opposition of the capitalists who were losing cheap labor, that at the same time would also be entirely dependent upon the employer. Even if the raising of workers' wages was not made mandatory, businesses who followed the President's appeal were receiving letters of commendation from the government for helping to save the country from economic disaster. These letters were displayed for public view, so that prospective buyers could see them, and boycott the stores that did not co-operate — and quite often all this led to large demonstrations. The cumulative effect of all these measures was beneficial — the country slowly emerged from the depression, business conditions were improving, agricultural prices were rising, so that farmers could again employ laborers. Unemployment decreased, and the standard of living rose.

The brothers from Putiatyncki had made their appeal at the height of this disaster. In spite of the fact that everybody himself had trouble surviving the depression, the Committee began its work. It was not unusual for three to four canvassers to spend a whole afternoon and evening calling on people, and to collect during that time not more than say three dollars. Some people could afford to contribute only a few cents, and yet they did not want to let the canvassers go without having contributed at least something to the great cause of their home village. It was a great achievement that the Committee collected \$266, and raised an additional \$313 by organizing two dances, a banquet and a play. The actual remittance to Putiatyncki somehow was \$579.25, so that a deficit of 25 cents resulted on the books of the Committee. The Rochesterians from Putiatyncki were proud of their contribution (a substantial one in view of the hard times), and it helped to build the new "Prosvita" Reading Hall in Putiatyncki. With the remittance of the money the activities of the Committee ceased for aid to Putiatyncki, especially since World War II soon began, and the United States became involved in it.

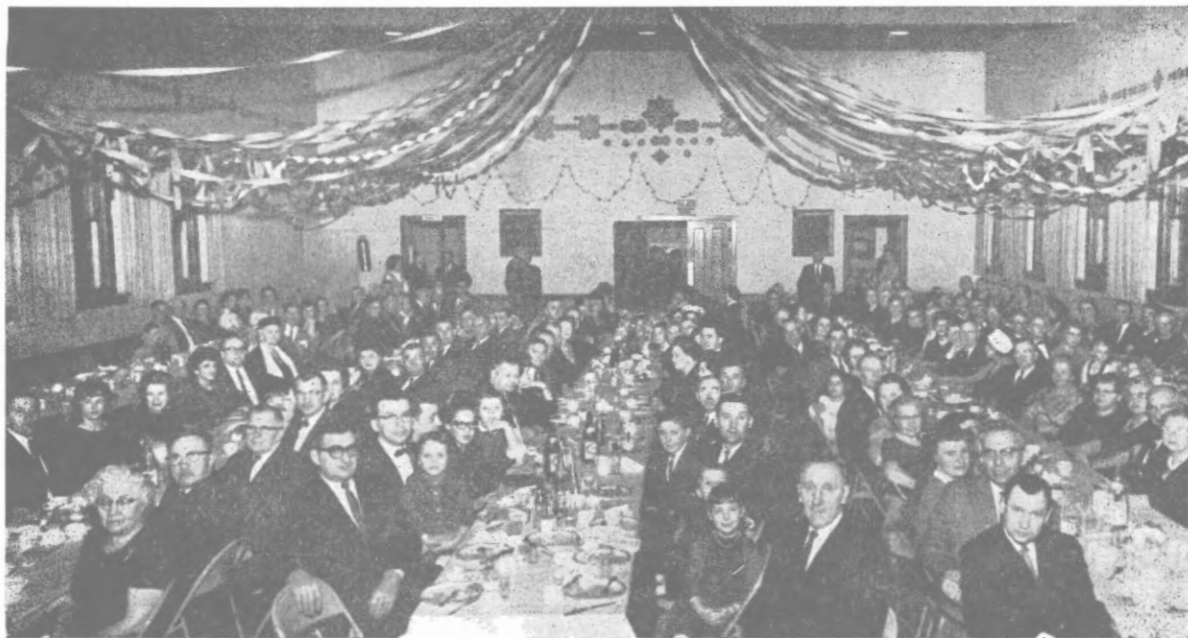
Listed below are the names of the donators to the second committee of the Village of Putiatyncki and their individual donations:

1. Bonus, Kazimyr	\$20.00	12. Paduchak, Peter	5.00
2. Swec, Nicholas	15.00	13. Savage, George	5.00
3. Ewanciw, Wasyl	12.00	14. Sherelis, Robert	5.00
4. Bilecky, Karl	11.00	15. Strilec, Nicholas	5.00
5. Hnatkiw, Wasyl	10.00	16. Charny, Nicholas	4.00
6. Kuchmy, Sam	10.00	17. Holowka, John	4.00
7. Matkowsky, Michael		18. Wolak, Nicholas	4.00
	— 9.00	19. Yanicky, John	4.00
8. Hoysak, Mary	5.00	20. Rudy, Michael	3.50
9. Kisil, Wasyl	5.00	21. Woycihowsky, Wasyl	
10. Kuchmy, Nicholas	5.00		— 3.50
11. Kuchmy, Teodor	5.00	22. Wolak, Nicholas	3.25

23. Bayanowska, Stella	37. Dorofey, Stella	2.00
— 3.00	38. Harris, Nicholas	2.00
24. Binashewska, Katherine	39. Hnatiw, Kosc	2.00
— 3.00	40. Holowka, Nicholas	2.00
25. Cherewaty, Wasyl	41. Kolozdinsky, John	2.00
3.00	42. Kuchmy, Mary	2.00
26. Dorofey, John	43. Lucyshyn, Nicholas	— 2.00
3.00	44. Okrepka, Doshka	2.00
27. Kisil, Nicholas	45. Oliynyk, Luka	2.00
3.00	46. Pakula, Wasyl	2.00
28. Kowtun, Peter	47. Popiwny, Wasyl	2.00
3.00	48. Skrobach, Wasyl	2.00
29. Onufryk, Stella	49. Swereda, Teodor	2.00
3.00	50. Worobec, Katherine	— 2.00
30. Pasnak, Peter		
3.00		
31. Plekan, Katherine		
3.00		
32. Swec, John		
3.00		
33. Baran, Katherine		
2.00		
34. Baran, Kyrilo		
2.00		
35. Bigucka, Katherine		
2.00		
36. Dorofey, Hashka,		
2.00		

During the war corespondence with the home country was cut off. Life in America in the meantime changed its pace. Factories began to concert their production to war goods; men were called into the armed services, and women began to take their places in the factories. Production of some food items was limited, so that sale of butter, beef and sugar was rationed. In many other areas shortages also occurred, and rationing was introduced. Compared, however, to the lack of most necessities people in Europe had to endure, life in America was still comfortable.

When World War II ended, and people in Europe began to recover from it, letters from Putiatyni again began to arrive in Rochester. Most urgent of all was the plea for help in obtaining new church vestments and flags, since the old ones were destroyed during the war, "and we can not buy new ones, because first of all, there is no possibility to purchase any, and secondly, we would have nothing to buy them with, if it were possible". This letter from the Church Committee of

Спільний обід Путятинських громадян в Рочестер, Н. Й., 1962
People attending the 1962 Putiatynci village dinner.

**Могила висипана в селі Путятинці 1941 на пам'ятку замордованих більшовиками.
Dedicating a memorial in the village of Putiatyncei in 1941 as a protest against
the communist that murdered many Ukrainian People**

Putiatyni was read at a meeting of those who had come from there, and it was decided to revive the old Committee. Wasyl Ewanciw was elected Chairman, Volodymyr Sveryda Secretary, and Oleksa Atamaniuk Treasurer, while Mykola Shvets, Mykola Kychny and Ivan Kutny were elected to the Audit Committee. The Committee organized a fund-raising campaign, and soon was able to collect \$1032.50, while a picnic and a banquet, plus interest earned on deposited funds produced an additional \$670.83, for a total of \$1,723.33.

To send money to the home village would have been impossible, and also useless, nor could the vestments be sent from here. The Committee therefore had to buy the vestments and flags in Canada, and mail them from there. Two parcels, one costing \$285.03, the other \$242.48 were sent to Putiatyni. An additional expense of \$33.27 became necessary for customs duties and return postage — authorities in the Soviet Union had refused to admit some of the materials, because they were embroidered in the traditional cross-stitch pattern! Travel expenses in connection with the purchase and the mailing came to \$46. A photographic picture of the Committee cost \$25, and \$10 was donated for the construction of the Shevchenko Monument in Washington. In total, \$641.78 of the monies collected were disbursed, while \$1,081.55 remains on hand, kept on deposit at the Rochester Ukrainian Federal Credit Union, with the provision that withdrawals from this fund can be made only against the signatures of all three officers of the Committee.

Listed below are the names of the donators to the third committee of the Village of Putiatyni and their individual donations:

1. Harris, Paul	\$50.00	4. Atamanchuk, Alex	30.00
2. Ewanciw, Wasyl	40.00	5. Horichna, Katherine	
3. Binazeska, Katherine		—	30.00
—	35.00	6. Kuchmy, Wasyl	30.00

Kucey, John	30.00	35. Matkowsky, Michael	— 10.00
8. Kuchmy, Andrew (Canada)	25.00	36. Melnyk, Katherine	— 10.00
9. Pasnak, Peter	25.00	37. Okrepka, Stephan	10.00
10. Shpyrnal, Pauline	— 25.00	38. Rabison, Mary	10.00
11. Kisil, Klem	20.00	39. Panchyshyn, Stephan	— 10.00
12. Sweryda, Walter	20.00	40. Petrowska, Katherine	— 10.00
13. Yejna, Michael	20.00	41. Pindur, Sophia	10.00
14. Bilecky, Karl	15.00	42. Pluta, Peter	10.00
15. Cherwoniak, Saveryn	— 15.00	43. Rudy, Bohdan	10.00
16. Kuchmy, John	15.00	44. Strilec, Nicholas	10.00
17. Kuchmy, Nicholas	— 15.00	45. Swec, Nicholas	10.00
18. Letky, Wasyl	15.00	46. Swec, Stephan	10.00
19. Swec, John	15.00	47. Wolak, Michael	10.00
20. Woycichowsky, Wasyl	— 15.00	48. Yejna, Nicholas	10.00
21. Yanicky, John	15.00	49. Yurkiw, Mary	10.00
22. Hunka, Sophia	12.00	50. Skrobach, Anna	7.50
23. Ewanciw, Sophia	— 10.00	51. Baluk, Mary	5.00
24. Fedkiw, Mary	10.00	52. Baran, John	5.00
25. Furmanchuk, Anna	— 10.00	53. Batrak, Walter	5.00
26. Harris, Nicholas	10.00	54. Bigucka, Katherine	— 5.00
27. Hnatkiw, Wasyl	10.00	55. Charney, Nicholas	5.00
28. Kisil, Stephan	10.00	56. Chornenky, Ilko	5.00
29. Klymciw, Anna	10.00	57. Didyk, Peter	5.00
30. Kolodzincky, John	— 10.00	58. Diwynr, Katherine	5.00
31. Kowba, Michael	10.00	59. Dobrodiy, Stella	5.00
32. Kowtun, Stella	10.00	60. Dorofey, John	5.00
33. Kuciy, Stella	10.00	61. Dorofey, Nicholas	5.00
34. Kwasnyca, Danylo	— 10.00	62. Dorofey, Teodor	5.00
		63. Evanson, Michael	5.00
		64. Ewanciw, John	5.00
		65. Gerega, Katherine	5.00
		66. Hnatiw, Stella	5.00

67. Holowka, Nicholas	5.00	82. Plekan, Katherine	5.00
68. Hrankowska, Zonka		83. Popiwny, Nicholas	5.00
	— 5.00	84. Pryshlak, Anna	5.00
69. Kisil, Nicholas	5.00	85. Romaniw, Sophia	5.00
70. Kordunsky, John	5.00	86. Rudy, Terefon	5.00
71. Kowba, Vincent	5.00	87. Snylyk, Michael	5.00
72. Kryk, Peter	5.00	88. Swec, Wasyl	5.00
73. Kucy, Anna	5.00	89. Sweryda, Katherine	
74. Lotocka, Anna	5.00		— 5.00
75. Lucyshyn, John	5.00	91. Trytiak, Pauline	5.00
		92. Turcyn, Mary	5.00
76. Lucyshyn, Nicholas		93. Yanicky, Walter	5.00
	— 5.00	94. Zalycky, Yurko	5.00
77. Maksymciw, John	5.00	95. Zayac, Mary	5.00
78. Onufryk, Dashka	5.00	96. Dorofey, Nataalka	2.00
79. Paduchak, Dashka	5.00	97. Nowak, Peter	2.00
80. Pasnak, John	5.00	98. Pukish, Louise	2.00
81. Petrowska, Mary	5.00	99. Shurgot, Nicholas	2.00

The history of the Committee for the Aid to Putiatynyci is a bright episode in the life of our immigrants here. They were here in America to stay and not thinking any more of returning home. They had grown roots here, had built homes and raised families, had brought up their children, given them an education, and at the same time, had taught them the Ukrainian language, and both they and their children had retained their sentiment and their love for the distant land of their ancestors beyond the ocean.

Our immigrants lived two lives, on two different continents: one: their own and that of their children; the other — that of their kinfolk who remained in the old country. They contributed thousands of dollars to national, cultural and economic causes, both here in America, and in the old homeland, and first of all in the home village, in Putiatynyci. Through their Committee, the people in Rochester contributed a total of \$3,731.58,

out of which \$2,369.59 was spent on aid and relief for the native village, while the remaining \$1,361.99 is accounted for by cash on hand, and by the uncollectable loans mentioned above. This is a shining example of the generosity of our people when it came to help their own.

The members of the Committee and the canvassers who contributed their time and efforts sincerely deserve a vote of thanks. The same applies to all those who contributed their money of their time. Theirs is the satisfaction of having contributed their share towards the raising of the education and the living standards in their home village, Putiatyni, although fate had forced them to leave it, and to migrate to a new world. Here they have found a chance to live happily and in peace, they have found a second homeland — but they will never forget Putiatyni.

Wasył Ewanciw

Rochester, November 30, 1963.

Below is an alphabetical list of the deceased members of the Village of Putiatyneci from 1912-1964. (Female members are listed by their maiden names.)

1. Andrusiw, John	30. Furmanchuk, John
2. Baran, John	31. Galuga, John
3. Baran, Kyrylo	32. Galuga, Katherine
4. Baran, Nicholas	33. Gapyshyn, Nicholas
5. Batrak, Julia	34. Harasumchuk, John
6. Bilecka, Paranka	35. Harasumchuk, Oleksa
7. Bilecky, Yacko	36. Harasumchuk, Rushka
8. Blacha, Paranka	37. Harris, Nicholas
9. Blachay, Paul	38. Hnatkiw, Hrynko
10. Buyanowska, Anna	39. Hnatkiw, Wasyl
11. Buyanowska, Doshka	40. Hnatkiw, Wasyl
12. Buyanowska, Mary	41. Holowka, John
13. Buyanowska, Stella	42. Hrycyna, Paranka
14. Buyanowsky, Hnatko	43. Iwanciw, Katherine
15. Cherewata, Doshka	44. Iwanciw, John
16. Cherewaty, Nicholas	45. Kisil, Anna
17. Cherwoniak, Teodor	46. Kisil, Klemko
18. Cholawa, Anna	47. Kisil, Maksym
19. Cholawa, Dmytro	48. Kisil, Tymko
20. Chornenka, Olena	49. Kisil, Wasyl
21. Chornenky, Ilia	50. Kisil, Yacko
22. Diyachyshyn, Anna	51. Kisil, Yustyna
23. Dorofey, John	52. Kowba, Doshka
24. Dorofey, Michael	53. Kowba, John
25. Dorofey, Nicholas	54. Kowba, Katherine
26. Dorofey, Peter	55. Kowba, Kost
27. Dorofey, Wasyl	56. Kowba, Nicholas
28. Dynys, John	57. Kowba, Stella
29. Fidchyshyn, Anna	58. Kowba, Stephan

59. Kowba, Wasył
60. Kowtun, John
61. Kowtun, Peter
62. Kryk, John
63. Kryk, John
64. Kryk, Wasył
65. Kucaniw, Teodor
66. Kuchmy, Teodor
67. Kuchmy, Hrynko
68. Kuchmy, Katherine
69. Kuchmy, Nicholas
70. Kuchmy, Nicholas
71. Kuchmy, Nicholas
72. Kuchmy, Sam
73. Kuchmy, Wasył
74. Kucy, Teodor
75. Kucy, Teodor
76. Kwasnyca, Teodor
77. Kwasnyca, Mary
78. Kwasnyca, Nicholas
79. Lehka, Anna
80. Lehka, Katherine
81. Lehky, Andrew
82. Lehky, John
83. Lehky, Matwiy
84. Loločka, Mary
85. Lotocky, Peter
86. Lucyshyn, John
87. Lucyshyn, Wasył
88. Maksymciw, John
89. Maksymciw, Wasył
90. Marcinkowsky, Yacko
91. Matkowsky, John
92. Mosorowa, Paranka
93. Nariwny, Teodor
94. Nariwny, John
95. Okrepka, Anna
96. Okrepka, Doshka
97. Okrepka, Katherine
98. Panchyshyn, Anna
99. Panchyshyn, Wasył
100. Pasnak, John
101. Pasnak, Nicholas
102. Pawlowich, Antin
103. Pawlowich, Doshka
104. Pawlowich, Wasył
105. Pawluch, Danyla
106. Piluchak, Anna
107. Piluchak, Yosyf
108. Poliowy, Tymko
109. Popiwny, Nicholas
110. Popiwny, Tymko
111. Ruda, Anna
112. Ruda, Katherine
113. Rudy, Dmytro
114. Rudy, John
115. Shurgot, Danylo
116. Shurgot, Feodor
117. Shurgot, John
118. Shurgot, Mary
119. Shurgot, Nicholas
120. Shurgot, Palanka
121. Shwec, John
122. Shwec, John
123. Shwec, Mary
124. Shwec, Tymko
125. Shwec, Yacko
126. Skrobach, Anna
127. Skrobach, John
128. Skrobach, Stephan
129. Skrobach, Wasył
130. Skrobach, Wasył
131. Snylyk, Michael
132. Stadnyk, Prokip

133. Swereda, Feodor	144. Yayna, Nicholas
134. Trawinska, Paranka	145. Zalecka, Zonka
135. Trawinsky, John	146. Zalecky, Yurko
136. Turchyn, Andriy	147. Kowba, John
137. Wiwsianyuk, Klemko	148. Pakula, Wasyl
138. Wolak, Antin	149. Kisil, Mary
139. Wolak, Matwiy	150. Skrobach, Doska ?
140. Wolak, Nicholas	151. Rudy ,Michael
141. Woycichowsky, Yacko	152. Shwec, John
142. Yackiwska, Doshka	153. Lechky, Wasyl
143. Yayna, John	154. Rudy, Peter

